

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Joghátrányok és büntetés kiszabás a fiatalok elkövetőivel szemben

Szerző: Gájerné dr. Szabó Andrea

Nagykanizsa

2016. június

I. Bevezetés

A fiatalkorúak bűnözése, bűnelkövetővé válása nem új keletű probléma, de hosszú volt az út, mely elvezetett odáig, ahol jelenleg tartunk. A gyermekekhez való viszonyulás a történelem során folyamatosan változott, míg el nem jutottunk addig a felismerésig, hogy a gyermekek, kiskorúak is emberek, de testi fejlettségi szintjükön túl pszichés, értelmi, érzelmi téren is különböznek a felnőttektől. Folyamatos fejlődésben vannak, melynek következtében a felnőttekhez képest eltérő bánásmód illeti meg őket az élet minden területén és ezen belül természetesen az igazságszolgáltatás rendszerén belül is. A kiskorúakra jellemző fejlődés, a felnőttektől eltérő kiforratlan, alakulóban lévő személyiség elismerése készítette arra a büntetőjog tudományt és a hozzá szorosan kapcsolódó tudományágakat is, hogy beismerjék azt a tényt, hogy a kiskorúakra nézve nem lehet ugyanazokat a szabályokat alkalmazni, ugyanazt a mércét, ugyanazokat az elvárásokat támasztani, mint a felnőtt korúakkal szemben. A tudományágak fejlődésével párhuzamosan születtek meg folyamatosan azok a jogpolitikai reakciók, melyek a mindenkori jogalkotásban testet öltve reagáltak az újabb és újabb felismerésekre. A törvényalkotás ezen folyamat eredményeként jutott el odáig, hogy a büntethetőség alsó korhatárának megállapításán túl, eltérő szabályokat alkotott a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekményekre való reagálásként a szankciók, azok mértéke, célja tekintetében a felnőtt korú elkövetőkhöz képest. A fiatalkori bűnelkövetés okainak feltárása központi kérdéssé vált, hiszen azok felszínre kerülése adja meg a követendő irányvonalat, a megfelelő eszköz kiválasztásán keresztül a cél elérése érdekében, miszerint a bűncselekményt elkövetett fiatalkorúval szemben olyan joghátrány alkalmazása szükséges és indokolt, mely a fiatalkorú helyes útra terelésével biztosítani képes azt, hogy a társadalom hasznos tagjává váljon, mely elsősorban neveléssel érhető el.

II. A fiatalkorú meghatározása a hazai szabályozásban

Az 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi-kódex) akként fogalmazott, hogy fiatalkorú az a személy, aki a bűncselekmény elkövetésekor 12. életévét meghaladta, de 16. életévét még nem töltötte be. A fiatalkorú akkor volt büntethető, ha rendelkezett a cselekmény bűnösségének felismeréséhez szükséges belátási képességgel.

A fiatalkorúak büntethetőségének alsó korhatárát a 12. életév betöltéséhez kötötte és a 16. életév volt a felső korhatár, azonban a büntethetőséghez szükséges volt vizsgálni, hogy a cselekmény bűnösségének felismeréséhez szükséges belátási képességgel rendelkezett-e a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósító személy. A kódex szabályozása értelmében, amennyiben hiányzott a belátási képessége az elkövetőnek, felelősségre nem volt vonható, de lehetőség volt javítóintézeti elhelyezésére. A fiatalkorúakra enyhébb büntetések voltak alkalmazhatók, mint a felnőtt elkövetőkre, azonban a fiatalkorúak különleges büntetőjogi kezelése nem valósult meg.¹

A századfordulón a gyermekvédelem szükségességének felismerésében és a társadalmi körülmények alakulásának következtében, annak eredményeként az első gyermekvédelmi szabályok is megszülettek. Mindezen fejlődés és ezen körülmények következtében a Csemegi-kódex első novellája, az 1908. évi XXXVI. törvénycikk (I. Büntetőnovella, Bn.) a fiatalkorúak szabályozását, illetve az életkor szabályozását tekintve az alsó korhatárt nem érintve, azt a 12. életév betöltésében határozta meg, míg a fiatalkorúság felső korhatárát a 18. életévben állapította meg. A büntetőjogi felelősségre vonhatóság feltételeként azonban a szükséges belátási képesség helyett a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség meglétét kívánta meg. A Bn. fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseiben már megtestesült az a cél, miszerint a fiatalkorúval szemben nem a megtorlásnak kell érvényesülnie, hanem elsődlegesen a nevelésnek kell kifejezésre jutnia a vele szemben alkalmazott joghátrányok kiszabása során. Mindez tetten érhető a Bn-ben bevezetett szankciórendszer, illetve ezen belül is az új intézkedések kapcsán, ugyanis intézkedésként alkalmazni lehetett a dorgálást, próbára bocsátást, javítónevelést, utólagos javítónevelést, valamint fogház vagy államfogház büntetést, mint jogkövetkezményt.

Az egyéniesítést, illetve az egyéniség fontosságát és kiemelt helyre kerülését támasztja alá a Bn. indokolása is, ugyanis kritikaként megfogalmazásra került a Csemegi- kódex-szel szemben az, hogy az addigi szabályozás nem volt igazságos a fiatalkorúakra nézve, mert a szankciórendszer megtorló jellege volt a hangsúlyos és a fiatalkorúak egyéniségét nem vette figyelembe. Erre azonban a Bn. szabályozási rendszerét tekintve sokkal inkább sor kerülhet, mégpedig a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség kategóriájának megteremtésével és annak alkalmazásával. Ezen feltétel meglétének vizsgálata során, oly módon jut kifejeződésre az egyéniesítés, hogy a

---

¹ Szabó András: A fiatalkorúak és a büntetőjog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1961. 13-14.o.

büntetés kiszabása során, ezen elv érvényre juttatásával lehetőség nyílik az adott fiatalkorúra nézve a legmegfelelőbb intézkedés kiválasztására, oly módon, hogy az elkövetői körön belül is az erkölcsi és értelmi fejlettség fokának különbözősége, annak vizsgálata mindenképpen az egyéniség vizsgálatát is feltételezi. Ezzel az egyén lehető legszélesebb körben történő feltárását követően az alkalmazható jogkövetkezmények közül nagyobb lehetőség van olyan szankció kiválasztására, mellyel a jövőre nézve leginkább biztosítható a fiatalkorú fejlődése.²

A fenti szabályozással már megvalósult a fiatalkorúak büntetőjogi értelemben vett elkülönítése is, mint külön elkövetői kategória, akikkel szemben más, eltérő szabályozásnak kell érvényesülnie.

Ezzel párhuzamosan az eljárásjogi reformok is megvalósultak, melyek az 1913. évi VII. törvényben öltöttek testet és sor került a fiatalkorúak bíróságának felállítására is.

Az 1950. évi II. törvény (Btá.) szintén más politikai és társadalmi közegben, környezetben született, mint a korábbi szabályozások. A törvény a fiatalkorúak vonatkozásában a büntethetőség alsó korhatárát még a 12. életév betöltésében határozta meg és fiatalkorú volt, aki a 18. életévét még nem töltötte be.

Az 1961. évi V. törvény a fiatalkor fogalmát a 14. életévtől 18. életév közötti időben határozta meg. A törvény már nem tartotta meg a korábbi értelmi és erkölcsi fejlettséget, mint a büntetőjogi felelősségre vonáshoz szükséges kategóriát, melynek következtében ugyanazok az általános szabályok vonatkoztak e tekintetben a felelősségre vonás szempontjából a fiatalkorúakra is, mint a felnőtt korú elkövetőkre, azaz beszámítási képességgel kellett rendelkezniük.

Az 1978. évi IV. törvény, a korábbi Btk. ezen a szabályozáson nem változtatott.

A 2012. évi C. törvény (Btk.), a jelenleg is hatályos Btk. fő szabályként a fiatalkorú fogalmát akként határozza meg, hogy *fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte, de a 18. életévét még nem.* (Btk. 105.§. (1) bekezdés) Ezt a rendelkezést többek között a Btk.16.§-

---

² Szabó im.43.o

ával, valamint a Btk.15.§-ával összhangban kell értelmezni, ugyanis a gyermekkor büntethetőséget kizáró ok.

A Btk.16.§-ában foglaltakat figyelembe véve gyermekkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét nem töltötte be. Kivéve, ha az emberölés alapesetét és minősített eseteit, az erős felindulásban elkövetett emberölést, testi sértést, mely életveszélyt vagy halált okoz, rablás alapesetét és valamennyi minősített esetét, kifosztás minősített eseteit követi el, amennyiben a bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte és az elkövetésekor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

Fentiek alapján a 14. életévét be nem töltött személy gyermekkorú, ezáltal nem büntethető, viszont ha a felsorolt bűncselekmények bármelyikét követte el és az elkövetéskor a 12. életévét már betöltötte, valamint rendelkezik a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással, akkor büntethető és ebben az esetben fiatalkorúnak tekintendő mind az anyagi jogi, mind pedig az eljárásjogi szabályok szempontjából. Gyakorlatilag a 14. év és 18. életév közötti a fiatalkorú, továbbá bizonyos egyéb törvényben meghatározott előbb említett feltételek fennállása esetén a 12. életévüket betöltött elkövetők is fiatalkorú elkövetőknek tekintendők.

Megjegyzendő, hogy a hatályos Btk-ban szabályozott ezen kategória, azaz a szükséges belátás elkülönítendő a beszámítási képességtől. Akinek a beszámítási képessége kizárt annak a belátási képességét már vizsgálni nem kell. A beszámítási képesség korlátozottsága azonban nem zárja ki a belátási képességet, így amennyiben a beszámítási képessége korlátozott a törvényi tényállást megvalósító 12-14. év közötti elkövetőnek, akkor vizsgálni kell a belátási képességét is, ugyanis a belátási képesség korlátozott nem lehet, az vagy megvan, vagy teljes egészében hiányzik.

A belátási képesség vizsgálata szempontjából fontos megjegyezni, hogy igazságügyi elmeorvos-szakértői és pszichológus szakértői véleményt kell beszerezni, szakértőkből álló testület fog a különböző dokumentumok beszerzését követően állást foglalni a belátás meglétéről vagy annak hiányáról.

A fiatalkorúak fogalmát illetően, illetve a rájuk vonatkozó rendelkezések kapcsán kiemelés érdemel az a tény, miszerint Magyarországon jelen pillanatban sincs külön törvény a fiatalkorúakat

érintő szabályokat illetően sem anyagi jogi szempontból, sem pedig eljárásjogi szempontból, hanem mind a Btk-ban, mind pedig a Be-ben külön rendelkezések vonatkoznak rájuk. Az általános szabályokat kell velük szemben is alkalmazni és annyiban vonatkozik rájuk az eltérés, amennyiben a külön rendelkezések eltéréseket fogalmazznak meg.

III. A fiatalkorúakra vonatkozó jelenleg is hatályos legfontosabb nemzetközi dokumentumok

A számos nemzetközi dokumentum közül, melyek az emberi alapvető jogokkal foglalkoznak és ezen belül már a kiskorúakról, illetve a gyermekekről is szót ejtenek a XX. század termékei, a legfontosabbnak tartom megemlíteni a New Yorkban, 1989. november 20-án kelt, a Gyermekek jogairól szóló Egyezményt, mely Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvénnyel került kihirdetésre. Az egyezményt az USA kivételével valamennyi ország aláírta, annak részese. Az egyezmény rendelkezései értelmében *gyermek minden 18 éven aluli személy*. (1. cikk). A dokumentum kiemeli a gyermekek mindenek felett álló érdekét, a gyermekek különleges védelmét. A büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából megjegyzendő, hogy a részes államoknak kell megállapítaniuk belső jogukban a büntethetőség alsó korhatárát, azonban ezt a korhatárt az ENSZ Gyermekekjogi Bizottságának véleménye alapján ajánlatos 12 évnél minél magasabb korhatárban megjelölni. Fontos rendelkezése az egyezménynek, hogy *a gyermeket sem kínzásnak, sem kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak nem lehet alávetni. Az elkövetett bűncselekményért sem halálbüntetést, sem szabadságra helyezés lehetőségét kizáró életfogytig tartó szabadságvesztést nem lehet alkalmazni. A szabadságelvonásnak végső eszköznek kell lennie és amennyiben arra sor kerül, annak minél rövidebb időtartamúnak kell lennie. A szabadságától megfosztott gyermekkel emberségesen és az emberi méltóságnak kijáró tisztelettel, életkorának megfelelő szükségleteinek figyelembevételével kell bánni.* (37. cikk)

Indokolt megemlíteni az ENSZ által 1985-ben elfogadott Pekingi Szabályokat, melyek a fiatalkorúak büntető-igazságszolgáltatásával kapcsolatban minimum szabályokat fogalmazznak meg. Ezen dokumentumban is kimondásra került az az elvárás, hogy büntetőjogi szempontból, a felelősségre vonhatóság szempontjából annak alsó korhatárát nem szabad túl alacsonyan megállapítani és figyelembe kell venni a szellemi, értelmi és érzelmi értettséget is annak meghatározása során. A

dokumentum elvi élel fektette le, miszerint a fiatalkorúakkal szemben a szabadságelvonásnak a végső eszköznek kell lennie és a lehető legrövidebb időtartamban kell azt alkalmazni.³

A Rijadi Irányelvek szintén az ENSZ által elfogadott dokumentum, amely a bűnmeelőzés, a fiatalkori bűnözés meelőzése körében történő fellépés vonatkozásában fogalmazott meg jelentős elveket és célkitűzéseket. Kiemeli a társadalom, ezen belül is a kiskorúak, illetve fiatalkorúak közvetlen környezetének fontosságát, azok meghatározó szerepét, a nevelés és képzés, család, közösségek, tömegtájékoztató és a szociálpolitika szerepét, mindazon szempontokból, hogy a fiatalkorúak vonatkozásában melyek azok az alapvető követelmények, illetve célkitűzések melyeknek érvényre juttatása esetén a meelőzés eredményre vezethet a fiatalkorúval szemben és nem válik bűnelkövetővé.

Kiemelném az Európa Tanács R (2003) 20. számú ajánlását a fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről, melyet az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2003. szeptember 23-án fogadott el és a fiatalkori bűnözésre vonatkozó társadalmi reakciókról szóló 1987. évi 20. számú ajánlást váltotta fel. A fő célkitűzések közül említésre méltó az, miszerint a meelőzést szem előtt tartva nem lehet a fiatalkori bűnözéssel szemben kizárólag a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerrel fellépni, hanem fontos a különböző intézményekkel, valamint a fiatalkorú szűkebb környezetével való együttműködés is. Hiszen a bűncselekmények elkövetése sokszor jár együtt különböző devianciákkal, így például kábítószer és egyéb szerek fogyasztásával, csavargással, mely tekintetben meghatározó a család, az iskola, a kortársakkal való kapcsolat, illetve ezeknek szerepe a fiatalkorú életében. Az együttműködés mindenképpen szükséges ahhoz, hogy mindezek a tényezők és körülmények feltárásra kerüljenek, illetve a jövőre nézve a fiatalkorú vonatkozásában a helyes útra terelés eredményes legyen. Rögzítésre került azon elv is, miszerint a büntetőjogi felelősségnek az elkövető életkorához és érettségéhez, valamint az elkövető fejlettségéhez feltétlenül igazodnia kell, így más eszközök vezethetnek eredményre mindezek eltérő szintje alapján. Pusztán az életkort szem előtt tartva azonban a leginkább alkalmas és célravezető megoldások nem találhatóak meg, így egyéni értékelés tárgyát képezné az elkövető

---

³ Bogár Péter-Margitán Éva-Vaskuti András: Kiskorúak a büntető igazságszolgáltatásban. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005. 35. o.

fejlettségének meghatározása, mely alapján az egyedi válaszreakció megtörténhet, és ez mindinkább előrevetíthetné az eredményességet.⁴

IV. A fiatalkorúak bűnözése és okai

1. A bűnözés okaira irányuló elméletek alakulása

A bűnözés okait feltáró kutatások és azok napjainkban fellelhető eredményei hosszú folyamat végtermékei és természetesen ezek is folyamatosan változnak. Az okok feltárásának fontossága abban ragadható meg, hogy azok meghatározzák az irányvonalat és a megoldáshoz vezető utat, mely végül eredményre vezethet. Ahhoz, hogy a különböző kutatások eredményei felhasználhatóak legyenek több feltételnek kellett megvalósulnia. Nyilvánvalóan összefüggésben van ezzel az a fontos tény, hogy a különböző tudományágaknak, melyeknek az eredményei felhasználhatóak, fejlődésen kellett keresztülmenniük.

Az 1800-as évek második felére tehető a fiatalkorúakkal kapcsolatos kriminológiai kutatások elindulása.⁵ A kriminológia, mint tudományág megjelenésével, illetve önálló tudományágként való megjelenésével is összefüggésben van ez, továbbá a különböző egyéb területek úgy, mint a szociológia, pszichológia, szociálpszichológia tudományának is folyamatos fejlődése kellett ahhoz, hogy a különböző kutatások eredményre vezethessenek. Ezek a tudományágak, úgy mint minden más a mai napig fejlődnek, változnak és természetesen a társadalom mindenkori berendezkedése, az aktuális problémák felvetődése is alakítja ezen szakterületek céljait és végső soron eredményeit.

A fiatalkorúak bűnözésen belüli szerepének, illetve a büntetőjog tudományon belüli elkülönítésének fontos előzménye volt az, hogy fel kellett ismerni azt a tényt, hogy a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények száma nőtt, a fiatalkori bűnözés társadalmi jelenséggé vált és ennek következtében a büntetőjog tudománynak is reagálnia kellett, be kellett látni, hogy a fiatalkorúakat a bűnelkövetők egyéb csoportjától elkülönítetten kell kezelni, illetve velük kapcsolatosan eltérő szabályokat kell alkotni. Nyilvánvalóan ez visszavezethető arra a fontos felismerésre, miszerint a

---

⁴ Lévay Miklós: Az Európa Tanács R (2003) 20. számú ajánlása a fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről. IN: Ligeti Katalin: Ünnepi kötet Wiener A. Imre 70. születésnapjára. KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005. 517-529.o.

⁵ Csemáné Váradi Erika: Nemzetközi és hazai tendenciák a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában. PhD. értekezés. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2000. 30. o.

fiatalkorúak mind értelmi, mind erkölcsi, mind pszichológiai, mind testi szempontból fejlődésben vannak, így nem lehet a felnőtt korúakkal azonosan megítélni őket és ez alapozta meg a velük való külön foglalkozást a bűnözéshez vezető út, illetve okok feltárása tekintetében is és annak fontosságát.

A bűnözés okainak vizsgálata kapcsán Lombroso megközelítésétől, magyarázatától jutottunk el egészen a napjainkban meglévő és folyamatosan változó elméletekig és kutatási eredményekig. Cesare Lombroso elsősorban biológiai okokkal magyarázta a bűnözést, illetve bűnözővé válást. A fiatalkorúak bűnözésére is irányadó megközelítése lényegét tekintve abban áll, hogy a bűnözők velük született biológiai sajátosságok következtében válnak bűnözőkké, a bűnözési hajlam öröklődik, így a bűnelkövetésre hajlamos egyéneket már gyermekkorukban meg lehet különböztetni embertársaiktól.⁶ Természetesen rajta kívül még számtalan tudós alakított ki olyan elméleteket, melyeknek az alapját elsődlegesen biológiai megközelítés jellemezte.

Fokozatosan megjelentek azok az irányzatok is, melyek pszichológiai jellemzőkkel magyarázták, illetve abban látták a bűnözés alapvető okait. (Freud, Aichorn) A pszichológiai elméletek többsége a személyiségre és az abban rejlő kockázati tényezőkre helyezte a hangsúlyt. A személyiség torzulása, nem a helyes irányba történő fejlődése vezethet bűnözéshez.

A szociológiai irányzatok elsődlegesen a társadalom, valamint a szűkebb értelemben vett, egyént közvetlenül körülvevő környezet hatásait vizsgálták és abban rejlő okokkal magyarázták a bűnözés kialakulását. A gyermek olyanná fog válni amilyenné neveli a környezete. A nevelés a születés pillanatában megkezdődik és folyamatosan tart. Kizárólag a környezet az, ami meghatározza, hogy a gyermekek később bűnözővé válnak-e. (Locke, G.Tarde)

A XX. században még mélyebb és szélesebb körű kutatások indultak meg és elméletek széles tárháza alakult ki. A szociológiai jellegű irányzatok közül Sutherland elmélete szerint (differenciális asszociáció) a bűnözés egy tanult viselkedési forma, tehát a bűnözővé válás annak másoktól való megtanulásának az eredménye. Ezt az elméletet vitte tovább Ohlin, Cloward és Cohen is szubkultúra elméletében. A társadalom perifériájára szorult fiatalok csoportokba tömörülnek,

---

⁶ Bogár-Margitán-Vaskuti im.23. o.

közösségeket hoznak létre, melynek oka, hogy különböző szempontok miatt hátrányosabb helyzetbe kerültek társaiknál, így ezen tényező mint összekötő kapocs csoportba tömöríti őket, ahol külön rendszert építenek fel és deviáns viselkedés jellemzi őket, mivel előnyben részesítik a csavargást, a munkakerülést, a fizikai erőszakot és a vandalizmust. A tagoknak hasonló alkalmazkodási problémáik vannak, így ez képezi az összetartozást.⁷

Megjelentek olyan szociológiai elméletek is a XX. században, melyek a családot, annak fontosságát emelték ki és az okokat a családi kötődés meglétében, illetve hiányában találták meg, továbbá az iskola szerepét tartották fontosnak.

A legtöbb elmélet azonban kizárólag egy szempontra fókuszált, mellyel magyarázatot próbált adni a fiatakorúak bűnözővé válására. Csak később jelentek meg azok az elméletek, amelyek már több szempontot is figyelembe vettek és belátták, hogy egyetlen okra, illetve néhány okra nem vezethető vissza egy olyan komplex folyamat, mint a fiatakorú egyén bűnözővé válása. Itt fontos megjegyezni Sheldon Glueck és felesége Eleanor Glueck álláspontját, akik a soktényezős elméletet képviselték munkásságuk során. Ők hívták fel a figyelmet arra, hogy a fiatakorú bűnözés oka a biológiai szervezet, a pszichikai sajátosságok és a környezeti tényezők kölcsönhatásában keresendő.⁸

Ezen elméletek megjelenése mindenképpen áttörés volt és sokkal inkább vezethet el bennünket az eredményes megoldások megtalálásához, mivel kétségtelen, hogy a bűnelkövetés sok tényezőre, okra vezethető vissza, melyek kutatása során körültekintőnek kell lenni. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a mindenkori társadalmi környezetet, az egyént körülvevő szűkebb környezet hatásait, csoportokat, melynek az egyén a tagjává válik, továbbá az egyén személyiségét, egyéniségét, bár megjegyzendő, hogy a fiatakorúaknál kiforrott, kialakult személyiségről még nem beszélhetünk, de pont emiatt is nagyon fontos az, hogy milyen hatások érik a fiatakorút, mivel a személyisége folyamatos és intenzív fejlődésen megy keresztül. A személyiségünk természetesen halálunk időpontjáig változik, de a kialakulása a felnőttkor eléréséig történik meg alapvetően, melynek legintenzívebb időszaka a fiatakor.

A különböző elméletek kialakulása, illetve a tudományágak fejlődése később kezdett hatni a büntetőjog tudományra, melynek következtében a büntető igazságszolgáltatásban éreztették

---

⁷ Csemáné Váradi Erika im.34-35. o

⁸ Csemáné Váradi Erika im.37. o

hatásukat, mely a mindenkori aktuális szabályozásban csapódik le. Ezek fontossága természetesen megkérdőjelezhetetlen, hiszen mindezek alapján jutott el a társadalom addig a pontig, hogy felismerték azt, hogy a fiatalok különleges figyelmet kell, hogy kapjanak, amennyiben bűnelkövetőkké váltak más szempontoknak kell az irányadóknak lenniük, a felelősségre vonás során is másként kell bánni velük és a célok között is kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a nevelés, valamint a társadalomba való beillesztés.

2. A fiatalok bűnözés főbb indokai

A legfrissebb kutatások eredményei alapján, illetve a kriminológia és egyéb tudományok jelenlegi állása szerint Magyarországon a fiatalok bűnözés főbb okai a következők:

Elsődlegesen ki kell térni a társadalom szerepére, illetve annak felépítésére, hazánkban az 1989-es rendszerváltás óta bekövetkező változások szerepére, illetve azok hatására, mely napjaink folyamatait is jellemzik és leginkább múltbéli közelségét is tekintve ezek vannak hatással, hiszen annak következtében mind politikai, mind gazdasági, mind pedig szociális téren jelentős változások következtek be és különböző folyamatok indultak el. A témánk szempontjából ezt azért is fontos megjegyezni és erre kitérni, mert a társadalomban bekövetkező változások az egyént érintő fontos folyamatokat indítottak el. A gondoskodó államot felváltó kapitalista szemléletmód, a demokratikus eszmék megléte mellett a liberális eszmék térhódításával jellemezhetően olyan folyamatok indultak el, melyek következtében a társadalmi rétegek között a különbségek még inkább nőttek hazánkban, a középosztály nagyon szűk körben lelhető fel (homokóra modell).

A társadalom széles rétegeit érintően elszegényedés figyelhető meg, mely életszínvonal csökkenéssel jár együtt, mindezek pedig feszültséget idéznek elő. A szociális háló nem tudja betölteni azt a szerepét, mely abban kellene, hogy megmutatkozzon, hogy az alsóbb társadalmi rétegeknél meglévő óriási vagyoni különbségeket valamilyen szinten kompenzálja, ezáltal egyre szélesebb körben állapítható meg az elszegényedés. Mindezek vitathatatlanul hatást gyakorolnak az egyén életére és ezen belül is a fiatalok, gyermekkoruk körülményeire. Az alsó társadalmi rétegekből a kitörés lehetősége csökkent, mely reménytelenséggel párosul. Kialakult egy új típusú szegénység, továbbá ezzel összefüggésben megjelent és elterjedt a hajléktalanság, valamint a

munkanélküliség.⁹ Egész Európában, így Magyarországon is nőtt a gyermekszegénység és egyre nagyobbak a jövedelemkülönbségek. A fiatalok elhelyezkedési lehetőségei csökkentek, a munkanélküliség emelkedése a fiatal felnőttek körében is tapasztalható, különösen azoknál, akik nem rendelkeznek szakképzettséggel, vagy alacsony képzettségűek, melyek természetesen jelentős következményekkel járnak.

Ezek a folyamatok természetesen oly mértékben hatnak az egyénre, melyek közvetett okokként, illetve hatásuk közvetett hatásként értékelhető és vehető figyelembe a bűnelkövetők egyénére gyakorolt hatását tekintve.

A hátrányos és többszörösen hátrányos helyzetű társadalmi csoportok nagy számban vannak jelen és ide sorolhatóak különösen a népesség összetételét tekintve a cigányok is. A kutatási tapasztalatok, azt támasztják alá, illetve azt mutatják, hogy minél rosszabb egy fiatal társadalmi csoport társadalomba való integrálódásának mértéke annál gyakrabban követnek el bűncselekményeket.¹⁰ Ez is magyarázatul szolgálhat arra, hogy a hátrányos helyzetűeknél, illetve a társadalom periferiáján lévő rétegeknél kifejezetten magas a kriminalitás és miért követnek el inkább bűncselekményeket.

A fenti folyamatok egy általános értékválsághoz vezettek és nem csak a bűnözés emelkedett, hanem a deviáns magatartások aránya is nőtt úgy, mint az öngyilkosságok száma, alkoholisták száma, különböző szerekét fogyasztók, kábítószer fogyasztók száma, melyek szintén összefüggésbe hozhatóak a bűnelkövetéssel. A deviáns magatartások, illetve a deviancia a társadalom periferiájára szorult rétegeken belül arányait tekintve nagyobb, mint az osztársadalmon belül.

Nagyon fontos kitérni arra az általános megállapításra mely helytálló, hogy az értékek változásában, az értékrendben olyan mértékű változás következett be, melynek lényege abban ragadható meg leginkább, hogy az értékmérő a pénz, a siker számít igazán, azt kell mindenkinek fölé helyezni és ez alapján mérik egymást természetesen a fiatalok is. Azt elismerik, hogy fontos a tanulás, de nem a sportot vagy a tanulást tekintik a siker eléréséhez megfelelő útnak, illetve követendő útnak, hanem külsőségekben keresik mindezt, mely a pénzhez, valamint a materiális javakhoz kötődik. A fiatalok példaképeinek megválasztásában is tetten érhető mindez, hiszen nem olyanok a példaképek, akik a

---

⁹ Csemáné Váradi Erika im.53-56. o

¹⁰ Gönczöl Katalin-Kerezi Klára-Korinek László-Lévay Miklós: Kriminológia - Szakkriminológia. Complex Kiadó, Budapest, 2006. 534-535.o.

tudást, a sok munkát, a kemény, kitartó türelmesen járható utat és tudatosan, hosszú távon felépített célokat testesítik meg személyiségükkel és munkásságukkal, hanem az érték a minél gyorsabb érvényesülés. A cél szentesíti az eszközt alapon nem az a fontos, hogy hogy járják be az utat, hanem az, hogy minél hamarabb elérjék a célt. A családi, baráti kapcsolatok is háttérbe szorultak és a médiának van legnagyobb szerepe az életükben.¹¹

Amennyiben az egyénnek a szűkebb környezetét vesszük alapul, természetesen az egyik legfontosabb és elsődleges környezet a család. A fiatalkorúak magatartását, későbbi viselkedését, személyiségfejlődését elsődlegesen a család határozza meg. A fiatalkorúak szükségleteinek kielégítéséről elsősorban a család gondoskodik. Az alapvető együttélési szabályok megismerése és begyakorlása is a családi együttélés folyamatában valósul meg. A különböző irányzatok a családot kriminogén tényezőnek tekintik, de csak akkor, ha nem tölti be a megfelelő szerepet különböző okok miatt, nevezetesen a „normálistól” eltérő magatartási szabályokat közvetít a fiatalkorú részére, nem megfelelően tölti be a gyermek személyiségfejlődésében a szerepét, vagy kifejezetten károsító hatást vált ki.¹²

Az, hogy a megfelelő szerepet a gyermek, illetve fiatalkorú életében a család be tudja-e tölteni sok mindentől függ. Befolyásoló tényező lehet a szülők foglalkozása, iskolázottsága, életkörülményei, a családtagoknál jelentkező súlyosabb deviáns formák, a család lakáskörülményei, ezek mind együttesen fejtik ki hatásukat akár pozitív, akár negatív értelemben.

A különböző családtipológiai megközelítések alapján megkülönböztethetők a családok olyan szempontból, hogy az a család kiegyensúlyozottnak tekinthető-e, belső konfliktusokkal terhelt-e. Lehet az a család látszólag ép, de integráló erővel nem rendelkezik, ahol súlyos nevelési hibák érhetők tetten, melyeknek a többsége túlterheltségből, rossz módszerekből, - úgy, mint túlzott elvárások, vagy azok hiánya, - vagy abból ered, hogy a szabályok és a követelmények a család aktuális érzelmi állapotának a függvényei. De lehet a család értékproblémákkal küzdő is, mint például más értékkel neveli a gyermeket, mint az iskola, továbbá lehet a család csonka és vannak olyan gyermekek is, akiknek nincs családjuk.

---

¹¹ Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay im.535.o.

¹² Szabó im.142-143.o.

A szülők viszonyulását alapul véve lehet megkülönböztetéseket tenni bűnöző szülők között, akik a bűnöző életvitel kialakítására a gyermekük vonatkozásában is szándékosan törekedtek. Vannak antiszociális vagy bűnöző beállítottságú szülők, akik arra törekszenek ugyan, hogy jó irányba neveljék a gyermeküket, de ezzel ellentétben saját maguk rossz példát mutatnak. Vannak olyan szülők is akik pozitív mintát jelentenek, illetve azt közvetítenek a gyermek számára, de nem rendelkeznek kellő tekintéllyel és törött család típusa is megkülönböztethető.¹³

A kutatások alátámasztották azt, hogy a fiatalok elkövetők több mint két harmadának a családja hátrányos helyzetű társadalmi csoportokhoz tartozik. Ezen kutatások alapján arra a következtetésre jutottak, hogy ennek okai akként foglalhatóak össze, hogy a szülők kimaradtak a nagy társadalmi mozgások folyamataiból, vagy bekapcsolódtak ugyan a folyamatba, de nem tudták elviselni az ezzel járó hatásokat és feladták. Vannak olyan családok, melyek látszólag alkalmazkodtak, de a feszültségeket melyekkel ez a folyamat együtt járt, elfojtották és azok később kerültek a felszínre, ezáltal pedig dezintegrálták a családot, míg mások a rossz életmód stratégia választása miatt az új társadalmi követelményeknek nem tudtak eleget tenni.

A vizsgálatok feltárták azt is, hogy a hátrányos helyzetű családok vonatkozásában ennek az a legnagyobb jelentősége és problémája, hogy ez a negatív helyzet átörökítésre kerül. A vizsgálatok és az adatok tükrében megállapításokat tettek a tekintetben, hogy a lemaradás több generáción át öröklődik. A bűnözés szempontjából ez azért is nagyon jelentős, mert ez alapján megállapításokat tettek a tekintetben is, hogy a bűnözés társadalmi reprodukciója a leghátrányosabb társadalmi rétegekben érhető tetten.¹⁴

Mindenképpen megjegyzendő és megállapítható, hogy a nevelésnek óriási szerepe van a gyermekek vonatkozásában és a tekintetben, hogy milyen felnőtté válnak, melynek tehát a legalapvetőbb színtere a család. Természetesen az iskolának is nagy szerepe van ebben és a nevelés, mint olyan nem csak a bűnelkövetés, illetve bűnmegelőzés vonatkozásában bír jelentőséggel, hanem majd a célok megvalósítása szempontjából is, tehát mindenképpen központi szerepet kell, hogy kapjon.

---

¹³ Csemáné Váradi Erika im.57.o.

¹⁴ Csemáné Váradi Erika im.58.o.

A különböző vizsgálatok igazolták azt a tényt is, miszerint, ha az iskolában problémák voltak a gyermekkel és deviáns magatartást tanúsított a későbbiekben, az ok okozati összefüggést tekintve a kapcsolat kimutatható volt. Az iskolának is természetesen a nevelésben van meghatározó szerepe az oktatás mellett, a gyermek személyiségét tekintve a gyermek fejlődésében, nevelésében, hogy milyen felnőtté válnak. A legnagyobb probléma abban mutatkozik meg, hogy az iskola nem képes a társadalomban fennálló jelentős különbségeket háttérbe szorítani, hanem még inkább felerősíti azokat. Nem képes a társadalom általános értékvilágát a fiatalok felé közvetíteni és nem tudja megtanítani a fiatalot arra, hogy azonnali szükséglet kielégítését egy távolabbi cél elérésének érdekében későbbre halassza.¹⁵ Sőt megállapításra került az is, hogy az iskolai kudarcélmények, a korábbi nevelési hiányosságok együttesen vezethetnek olyan magatartási problémákhoz, melyek előjelei lehetnek egy későbbi kriminális életpályának.¹⁶

Mindezekén túl kiemelkedő a szerepe a fiatalok baráti környezetének, annak hogy milyen csoportokba tömörülnek. A kutatások szerint a csoportba szerveződésnek, a szubkultúrák létrejöttének a legnagyobb veszélye abban ragadható meg, hogy az értékrendszerük a társadalomban elfogadott értékkel szemben áll, attól eltérő, továbbá különféle devianciák is nagyobb arányban fordulnak elő és mindezek együttesen negatívan hatnak a fiatalokra. Ezekre a csoportokra, szubkultúrákra elsődlegesen az jellemző, hogy spontán jönnek létre, belső hierarchia nélküliek, laza összetételűek, bár ez alól is vannak kivételek. Például sátánisták, skinheadek, haevy metálósok.¹⁷

A kutatások kimutatták azt is, hogy a csoportképződés és a deviánsná válás szorosan összekapcsolódik. Voltak olyan kutatások melyek eredményeként megállapítható volt, hogy ezen csoportok tagjainak a többsége rendszeres alkoholfogyasztó, rendszeres kábítószer fogyasztó. Gyakrabban fordul elő a tagjaik között az öngyilkosságok végrehajtása, illetve azok megkísérlése. Érzelmi, értelmi természetű devianciák is tetten érhetőek nagyobb arányban. A deviáns magatartások közé tartozik természetesen a bűnözés is, mely már annak a legsúlyosabb formája. Ezeket azért fontos figyelembe venni, mert a deviáns magatartások egy része előre vetítheti a későbbi bűnelkövetést. A devianciák általában együtt fordulnak elő és egyik kihat a másikra.¹⁸

---

¹⁵ Csemáné Váradi Erika im.59.o.

¹⁶ Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay im.536.o

¹⁷ Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay im.536.o

¹⁸ Csemáné Váradi Erika im.61.o.

Fontos azt is megjegyezni, hogy az is megállapítható napjainkban, hogy a fiatalok bűnelkövetésénél figyelembe kell venni tényezőként azt is, hogy valaha életük során váltak-e áldozattá, ugyanis kimutatásra került, hogy a bűnelkövetést megelőzően nagy gyakorisággal volt megállapítható, hogy előtte, valamikor korábban valamilyen mértékben és valamilyen szempontból áldozattá vált a gyermek. (pl. családon belüli erőszak)

3. A fiatalok bűnözés főbb jellemzői

A fiatalok bűnözését tekintve az általuk elkövetett bűncselekményeket figyelembe véve a rendelkezésre álló statisztikák és adatok alapján megállapítható, hogy a vagyon elleni és az erőszakos bűncselekmények azok, ahol az össz-bűnözésben való részvételi arányt meghaladja a fiatalok elkövetés aránya. A vagyon elleni bűncselekményeken belül is elsősorban lopást, betöréses lopást, rablást, valamint járműlopást követnek el. Az erőszakos cselekmények kapcsán megjegyzendő, hogy a garázdaság, rablás és a testi sértések elkövetése a jellemző. Az elkövetés körülményeit illetően megállapítható, hogy az egyedüli elkövetés mellett jellemző a társakkal vagy csoportban történő elkövetés. A csoport tagjait illetően vagy hasonló életkorú, vagy fiatal felnőtt társakkal követik el a bűncselekményt leginkább. A fiatalok elkövetők döntő többsége fiú, az általános iskola 5-8 osztályát végezték el. A bűncselekmények elkövetésének okai közül a szubjektív okok között az anyagi haszonszerzés, az objektív okok között pedig a rossz baráti környezet a kiemelkedő, illetve a meghatározó. A kalandvágy és az agresszivitás is előkelő helyen áll, továbbá a pillanatnyi pénzzavar és az alacsony jövedelem emelhető még ki az okok közül, amelyek motiválják az elkövetésben az elkövetőket.¹⁹

A kutatások feltárták azt is, miszerint az erőszakos, garázda jellegű bűncselekményt elkövetőknél a leginkább megfigyelhető a családi devianciák előfordulása, de magas a deviancia a vagyon elleni bűncselekményeknél is, például a családban alkoholizmus, öngyilkosság elkövetése, megkísérlése, bűnelkövetés. Az erőszakos, garázda bűncselekmények kapcsán jellemző volt a verekedés, iskolakerülés az iskolai viselkedést illetően, a vagyon elleni bűncselekmények elkövetői között volt a legtöbb beilleszkedési zavarral küzdő gyermek. A szubkultúrák tekintetében a skinheadek

---

¹⁹ Csemáné Váradi Erika im.51-53.o.

jelentősége, mint csoport abban érhető tetten, hogy jellemzően erőszakos bűncselekményeket követnek el, hiszen ezeknek a fiataloknak a cselekményeit erőszakosság és értelmetlenség, véletlenszerűség jellemezi. A csoporthoz tartozóknak a támadásai eseti jellegűek, csoportosan létszámfölényben támadnak meg olyan személyeket, akik védtelenek, illetve az adott szituációhoz nincsen kapcsolatuk, nincsenek összefüggésben a történetekkel. A támadásaik gyorsak és rendkívül brutálisak.²⁰

Az erőszakos bűnözés okait illetően kiemelendő a családon belüli erőszak, a család szociálisan hátrányos helyzete és a fiatalok alacsony iskolai végzettsége, melyek közül legalább kettő együttes fennállása esetén jelentősen megnő a fiatalkori erőszakos magatartás kialakulásának veszélye. Vannak kutatások melyek mindezek mellett a munkanélküliséget, a kilátástalanságot és a szociális kirekesztettséget is azon tényezők közé sorolják, melyek okai lehetnek az erőszakos bűncselekmények elkövetésének.²¹

A lányok bűnözési aktivitása is megnőtt, ennek hátterében állhat az, hogy korábban áldozatokká váltak, valamint az is, hogy már másképp kezelik a problémákat, mint régebben. Korábban egyes kutatások szerint a lányok problémáikat magukban próbálták feldolgozni, de sokféle hatásnak a következtében már a nők is úgy gondolják, hogy a külvilág felé fordított agresszió nem csak a férfiakra lehet jellemző. Ebben szerepük van és ezt meg is erősítik azok a technikai eszközök, illetve hátterek, melyek manapság már rendelkezésre állnak úgy, mint a videó játékok, filmek. Ezekben jelentős változás következett be a tekintetben is, hogy megszülettek a hősnő karakterek, melynek következtében nem csak férfiak szerepelnek a hős szerepében, továbbá az is magyarázat lehet, hogy a nők olyan felismerésre jutottak, hogy az elismertségükhöz, a tisztelet kivívásához az erőszak eszközeihez kell nyúlniuk. Ugyanakkor értékelhető mindez a női emancipáció elferdült megjelenési formájaként, de lehet lázadás is a tradicionális női sors ellen.²²

A KSH által kiadott és jelenleg is a legfrissebbnek mondható kutatási eredményeket összegző kiadvány megállapításai rávilágítottak arra, hogy a legmeghatározóbb motivációk között említendő az a szemlélet mely elterjedt a fiatalok körében, miszerint a fizikai rátermettség az érték, a merészség, a ravaszság, a külső korlátok semmibe vétele, az ügyesség. Amennyiben bűnt követ el,

---

²⁰ Csemáné Váradi Erika im.59-60.o.

²¹ Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay im.537.o.

²² Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay im.537.o

azzal presztízst lehet szerezni. Gyengült a társadalmi kontroll. A kontrollt gyakorló tényezők között kiemelendő a család, az iskola, a vallásos hit, intézmények, erkölcsi értékek, barátok szerepe. A bűnözés valószínűsége pedig azzal arányosan növekszik, ahogy gyengül ez az egyénre gyakorolt társadalmi kontroll.

A bűnözés, a deviancia az adott társadalmi csoportban kulturálisan hagyományozódik át és ez a fiatalkori bűnözésre fokozottan igaz. Az életkörülmények, a szegénység, a nélkülözés kitermeli, felerősíti a bűnözési hajlandóságot.

A statisztikai adatok szerint, a térségi adatokat figyelembe véve 2007-ben majdnem minden negyedik elítélt észak-magyarországi, minden tizennegyedik dél-dunántúli lakóhelyű volt. A nemek szerinti megoszlás alapján a döntő többség fiú volt.

Főként vagyon elleni bűncselekményeket követnek el, továbbá jelentős a közrend elleni és a személy elleni bűncselekmények elkövetése. A vagyon elleni bűncselekmények dominálnak tehát továbbra is országosan. 2007-ben a kb. 6200 fiatalkorú elítélt közül több mint 4000 személy követett el vagyon elleni bűncselekményt. Minden régióban meghaladta az arányuk a 60%-ot, kivéve Dél-Alföld, legnagyobb pedig az észak-magyarországi térségben volt, ahol megközelítette a 70%-ot. Ezen belül főként lopás, rablás, rongálás, jármű önkényes elvétele a leggyakoribb és inkább fiúk követik el.

Szoros összefüggés mutatható ki az országon belül az egyes régiók társadalmi, gazdasági fejlettsége és a fiatalkori bűnözés nagysága között. A kiugrás az észak-magyarországi régiókban tapasztalható, de az Észak-Alföldön is meghaladta az országos átlagot. A bűnözés gyakorisága és az iskolai végzettség között is szoros az összefüggés. A fiatalkorú elítéltek körében magas azoknak az aránya, akik nem végezték el az általános iskolát, és akik befejezték azt, azoknak is csak kisebb hányada folytatta tanulmányait középiskolában. A fiatalkorú bűnelkövetők között egyértelműen meghatározó azoknak az aránya, akik büntetlen előéletűek, de ez a korukra is visszavezethető. Észak-Magyarországon és a Dél-Dunántúlon legmagasabb a büntetett előéletűek aránya, míg az Észak-Alföldön a legkedvezőbb a büntetlen előéletűeké. A bűnismétlés inkább a lányoknál az alacsonyabb, mégpedig jelentős mértékben a fiúkhoz képest. Az alkoholos befolyásoltság elsődlegesen a

közlekedési cselekmények miatt büntetésre ítélt fiataloknál volt megállapítható, továbbá a közrend elleni bűncselekményeket elkövetők között volt megállapítható a nagyobb gyakoriság.²³

A fenti gyakorlati eredmények is véleményem szerint jól láthatóan a kriminológiai kutatások mára elért eredményeit és megállapításait támasztják alá.

V. A fiatalok elkövetők büntető igazságszolgáltatása

A fiatalok bűnelkövetőkre vonatkozó büntető igazságszolgáltatással kapcsolatban megjegyzendő, hogy a szakirodalom két olyan modellt különböztet meg, melyek természetesen tiszta formájukban a gyakorlatban nem fedezhetőek fel, hanem inkább azok elemeinek vegyülése állapítható meg.

Az egyik a jóléti modell, ennek főbb jellemzői, hogy a fiatalok szükségleteit helyezi a középpontba. Elsődleges cél a nevelés. A kiszabható szankciók időtartamukat tekintve határozatlanok, mértékük a nevelés sikerének függvénye. Az eljárás nem csak akkor indul meg a fiatalokkal szemben, ha bűncselekményt követett el, hanem más magatartás, - mely esetlegesen deviáns tartalmú- tanúsításakor is, például erkölcsi romlás, züllött életmód folytatása, ennek veszélye, illetve fiatalok veszélyeztetettsége esetén is. A fiatalok szabályozását, illetve a rájuk vonatkozó szabályozás önállóságát, különállását fontosnak tartja.

Az igazságszolgáltatási modell ezzel szemben a társadalom védelmét és a megtorlást tekinti az elsődlegesen figyelembe veendő szempontnak. A szankciók kiszabásakor a bűncselekmény súlyára és a bűnösség fokára kell figyelemmel lenni és ezekkel arányban álló szankciót kell alkalmazni.²⁴

A két modell tiszta jelenléte tehát a fiatalok büntető igazságszolgáltatását tekintve sehol nem érhető tetten. A különbségek leginkább abban állnak, hogy az adott államok szabályozásai mit helyeznek elsődlegesen követendő célként előtérbe. A nemzetközi dokumentumok ajánlásai, célkitűzései között is inkább az a tendencia lelhető fel, legalábbis Európát tekintve, hogy a fiatalok bűnelkövetők vonatkozásában elsődleges szempontnak és célnak a nevelésnek kell lennie.

---

²³ Szalainé Homola Andrea-Zilahy Edina: Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők Magyarországon. KSH, Miskolc, 2008. 8-12.o.

²⁴ Csemáné Váradi Erika im.83.o.

Mindenképpen az a fontos, hogy meg kell találni az egyensúlyt a fiatalkorú jóléti szükségletei és a társadalom védelmi és megtorló igényeinek kielégítése között.

A harmadik irányt is fontos itt megjegyezni, mely a helyreállító igazságszolgáltatási modell, amelyet az elterelési lehetőségek széles körű alkalmazása jellemez, konfliktus kezelés és kárhelyreállítás állnak a középpontjában.

Mindezeket megelőzi a bűnmegelőzés, hogy egyáltalán el se jussanak a bűnelkövetésig, de ha már ez megtörtént, akkor a nevelési cél és az egyéniesítés szempontjai az irányadóak. Természetesen az igazságszolgáltatási modellnek is teret kell engedni, de ez nyilvánvalóan függ az elkövetett cselekmény súlyától és a körülményektől, széles körben feltárt egyéb körülményektől is. Az tényként leszögezhető, hogy a fiatalkori bűnözés ellen nem lehet önmagában az igazságszolgáltatási rendszerrel fellépni. Mindenképpen szükséges a különböző intézmények közötti együttműködés, amelyeknek szerepe lehet a bűnelkövetés megelőzésében, így természetesen az oktatási intézményeknek van kiemelt szerepük, de ugyanígy a gyámhatóságok, családsegítő szolgálatok és egyéb szociális, illetve védelmi feladatokat ellátó intézmények szerepe is nagyon fontos, hiszen az okok között kifejtésre került az a széles skála, melyeknek meghatározó szerepük van abban, hogy a fiatalkorú bűnelkövetővé válik. Mindezek szempontjából nagyon fontos szerepe van a különböző szervek, hatóságok jelzési kötelezettségének, a jelzőrendszer működésének, illetve a segítségnyújtásának a családok és az egyén számára.

Ide kapcsolódóan fontos megjegyezni a diverzió jogintézményét, mely egy olyan eljárásjogi megoldás, amely a büntetőjogi útról való elterelést célozza és szolgálja. Ez a fajta megközelítés az USA-ból indult ki. Eszerint az elterelésre a büntetőeljárás minél korábbi szakaszában sort kell keríteni, amennyiben ennek a lehetősége fennáll, hiszen itt az elsődleges szempont az, hogy a különböző terápiákkal, illetve eszközökkel a fiatalkorúra hatást gyakoroljanak, mégpedig nem a büntető igazságszolgáltatás eszközzel, hanem azon kívül, abból a célból, hogy a társadalmilag elvárható helyes magatartást tanúsítsa a jövőben. Ilyen beavatkozások, megoldások lehetnek a jóvátétel, kompenzáció, mediáció, tettes-sértett között létrejött egyezség. De természetesen ezekre elsősorban a kisebb súlyú bűncselekmények elkövetése esetén van lehetőség. Nyilvánvalóan nem kerülhet szóba az, hogy ezek az eszközök, illetve beavatkozások teljes

mértékben felváltsák a büntető igazságszolgáltatás szerepét, illetve azt kiváltsák, és annak eszközrendszerét felváltsák. De mindenképpen amennyiben erre mód és lehetőség van, ezt igénybe kell venni és abban a körben alkalmazni kell, hiszen elősegíthetik a fiatalkorú jövőbeni magatartását tekintve a helyes irányba terelést és ezáltal is megvalósulhatnak azok a célok, melyeket a büntető igazságszolgáltatással is igyekszik az állam elérni a bűnelkövetőkkel szemben. A diverzió lényege és célja tehát a büntetőeljárás útjáról való eltérítés.

A bűnmegelőzés szempontjából a fiatalkorúaknál a pszichés adottságaikra és sajátos helyzetükre figyelemmel fokozott jelentősége van a büntetőjogon kívüli egyéb eszközöknek és megoldásoknak. Ide tartoznak például a szociálpolitikai támogatások, a gyermek és ifjúságvédelmi intézkedések is, hiszen a büntetőjog sem képes önállóan és nem is feltétlenül alkalmas arra, hogy visszaszorítsa a bűnözést, különös tekintettel a fiatalkorúakra, figyelembe véve a speciális helyzetüket is.

A nemzetközi célkitűzések között és dokumentumokban fellelhető, hogy fontos a gyors, korai és következetes reagálás a cselekmény elkövetését követően. A klasszikus büntetőjogi eszközöket inkább a súlyos bűncselekményeket, erőszakos bűncselekményeket, illetve azokat rendszeresen elkövető fiatalkorúakkal szemben célszerű alkalmazni, valamint a droggal, alkohollal összefüggő bűncselekményekre kell vonatkoztatni. Nagyon fontos az alternatív szankciók és intézkedések széles körének a kidolgozása. Lehetőség szerint be kell vonni az elkövető szüleit a végrehajtásba. Összességében az igazságszolgáltatási rendszernek elsődlegesen azt a célt kell szolgálnia, hogy a fiatalkori bűnözést megelőzze, illetve a megelőzést kell szem előtt tartania, melynek keretein belül figyelembe kell venni a családi, iskolai, lakóhelyi és kortárs csoportos összefüggéseket is.²⁵

Lehetőség szerint a büntetőjogon kívüli eszközöket kell igénybe venni, melyek közül példákat már említettünk, de ezeknek a tárháza korlátlan, ezeket folyamatosan lehet alakítani, fejleszteni a társadalmi igények, illetve fejlődés és egyéb körülmények figyelembe vételével. Fontosak ezek az eszközök, mert ezek alkalmazása lehetőséget teremt arra, hogy a fiatalkorút a büntetőeljárás negatív hatásai ne érintsék, gyors döntés meghozatalára kerülhet sor és a nevelő, javító cél sokkal inkább elérhető, hiszen a személyre szabottság ezekben a megoldásokban sokkal inkább teret

---

²⁵ Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay im.537-538.o.

nyerhet, illetve az sokkal inkább kialakítható és a fiatalok személyi körülményeit, családi környezetét, valamint egyéni körülményeit figyelembe véve hatékonyabb lehet.

A nevelés fontosságát jelzi az alábbi idézet Arthur Rubinsteintől: „A gyermek annyiban érik, amennyiben nevelik és képezik, azaz amennyiben a felnőttek segítségével elsajátítja az emberiség által alkotott kultúrát. A folyamat nem úgy néz ki, hogy a gyermek előbb érik, és azután neveljük, képezzük. Hasonló módon a gyermek fejlődése sem előzi meg a nevelést, hanem egyáltalán csak annyiban fejlődik, amennyiben neveljük és képezzük. Ez azt jelenti, hogy az érés és fejlődés nem csak megnyilvánul a nevelési és képzési folyamatban, hanem ebben valósul meg, ennek során megy végbe. (.....) A gyermek fejlődik, amennyiben neveljük és képezzük. Ebben áll a gyermek pszichikai fejlődésének alaptörvénye.”²⁶

VI. A fiatalok büntetőjoga a hatályos szabályozás alapján

A hatályos Btk. a korábbi szabályozáshoz hasonlóan azt az elvet követi, hogy a fiatalokra vonatkozó speciális rendelkezéseket külön fejezetben fogalmazza meg, illetve foglalja össze. Magyarországon, úgy ahogy korábban sem volt, jelenleg sincs külön törvény a fiatalokra nézve. A külön fejezetben foglalt rendelkezések amennyiben eltérő rendelkezéseket tartalmaznak, akkor a fiatalokra azokat kell alkalmazni, egyebekben rájuk nézve is az általános rendelkezések az irányadóak. A fiatalokra vonatkozó, felnőtt elkövetőkhöz képest eltérő szabályok meglétének oka a korábbiakban kifejtettek alapján a fiatalok speciális helyzetéhez kapcsolódik, hiszen erkölcsi, értelmi, pszichés képességük és állapotuk még kialakulóban, fejlődésben van.

A Btk. XI. Fejezete tartalmazza a fiatalokra vonatkozó eltérő rendelkezéseket. A fiatal fogalmával, illetve életkoruk szabályozásával már a korábbi fejezetben foglalkoztunk. Megjegyzendő, hogy a fiatalok büntethetőségének alapvetően nincsenek speciális feltételei, azaz, a büntethetőségi korhatárt el kell érnie az egyénnek ahhoz, hogy büntethető legyen, továbbá beszámítási képességgel kell rendelkeznie. A Btk. 16.§-ának rendelkezései már szintén kifejtésre kerültek, így annak részletes bemutatásától itt eltekintünk. (12-14. év közötti, meghatározott bűncselekmények elkövetőinél a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges

---

²⁶ Szabó im.102.o.

belátás megléte, mint különleges feltétel a büntetőjogi felelősség megállapíthatósága szempontjából).

A fiatalkorúak vonatkozásában is érvényesül a tett felelősség elve, azaz a fiatalkorú büntetőjogi felelősségét is az elkövetett cselekmény alapozza meg, de a jogkövetkezmények körében az elkövető személyes tulajdonságai, személyes jegyei jelentős szerepet kapnak.

1. A büntetési célok

A büntetési célokat tekintve az általánoshoz képest merőben eltérő rendelkezést tartalmaznak a fiatalkorúakra vonatkozó külön rendelkezések. A Btk. 79.§-a értelmében *a büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el*, azaz a társadalom védelme érdekében a speciális és generális prevenció biztosítása. Ezzel szemben azonban a Btk. 106.§-a akként rendelkezik, hogy *a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja az, hogy a fiatalkorú helyes irányban fejlődjön és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani*.

Fentiekre tekintettel tehát a hatályos Btk. is a nevelési célt, valamint a fiatalkorú védelmét helyezi elsődleges szempontként előtérbe speciális célként, mellyel biztosítható a helyes irányba történő fejlődés.

A Btk. 106.§. (2) bekezdése szerint *fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható*. A (3) bekezdés értelmében *fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el*.

A Btk. fenti szabályozása rangsort is állít fel a joghátrányokat illetően, mely rangsor a különböző és már korábbiakban kiemelt nemzetközi dokumentumokban rögzítettek tükrözi. Lehetőség szerint a fiatalkorúval szemben szabadságelvonással nem járó intézkedést kell alkalmazni, amennyiben arra

mód és lehetőség van, ha nincs abban az esetben szabadságelvonással nem járó büntetést, majd ezt követően szabadságelvonással járó intézkedést és végső soron, végső eszközként szabadságelvonással járó büntetést.

Szabadságelvonással járó intézkedés és büntetés alkalmazására, illetve kiszabására tehát csak akkor kerülhet sor, ha a büntetés vagy intézkedés célja más módon nem érhető el, azaz a nevelés és a helyes irányú fejlődés másként nem biztosítható. Megjegyzendő, hogy a büntethetőségi korhatár bizonyos bűncselekmények büntethetősége esetére történt leszállítása miatt került be a Btk.-ba az a szabály is, hogy 14. életévét be nem töltött elkövetővel szemben csak intézkedés alkalmazható.

2. A fiatalokkal szemben alkalmazható joghátrányok

A fiatalokkal szemben alkalmazható büntetések a hatályos szabályozás értelmében a szabadságvesztés, az elzárás, a közérdekű munka, a pénzbüntetés, a foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás, a kitiltás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás, a kiutasítás, mellékbüntetésként a közügyektől eltiltás.

Az alkalmazható intézkedések a megrovás, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka, a pártfogó felügyelet, az elkobzás, a vagyonelkobzás, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, valamint a javítóintézeti nevelés, mely a Btk. 108.§.(1) bekezdése értelmében fiatalokkal szemben alkalmazható kizárólag.

A speciális szabályokat illetően természetesen itt is azt az elvet kell követni, hogy amennyiben a törvény külön rendelkezést tartalmaz a szankciók alkalmazhatósága, mértéke tekintetében azt kell alkalmazni, ha nem akkor az általános szabályok alkalmazandók.

Az eltéréseket illetően a szabadságvesztés büntetés vonatkozásában megjegyzendő és fontos kiemelni, hogy a törvény a szabadságvesztés kiszabható mértéke tekintetében a fiatalok esetében az életkorra tekintettel is differenciál. Életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés nem szabható ki fiatalokkal szemben, mely szintén a nemzetközi dokumentumokkal áll összhangban, az csak határozott ideig tarthat. Az általános alsó határ, azaz a legrövidebb tartama 1 hónap, a felső

határ pedig a különös részben megállapított büntetési tételkeret felső határától és attól függ, hogy a bűncselekmény elkövetésekor betöltötte-e a 16. életévét a fiatalkorú, avagy sem. (Btk. 109.§.) Ezzel összhangban a halmazati és az összbüntetés tartamánál, felső határánál is figyelembe kell venni a fenti szempontokat, ehhez igazodik a törvény által meghatározott maximális mérték. (Btk.123.§.)

A szabadságvesztés végrehajtására fiatalkorúak börtönében, illetve fiatalkorúak fogházában kerülhet sor. (Btk.110.§.)

A feltételes szabadságra bocsátásra és a szabadságvesztés felfüggesztésére az általános szabályok szerint kerülhet sor, ebből a szempontból annyi az eltérés, hogy ezekben az esetekben a fiatalkorú pártfogó felügyelet alatt áll. (Btk. 119.§.)

A Btk. az elzárás kapcsán is eltérő szabályozást tartalmaz annyiban, hogy az elzárás tartama rövidebb időtartamban kerül megállapításra fiatalkorú elkövetők vonatkozásában. (Btk. 111.§.)

A közérdekű munka büntetés vonatkozásában annyiban tartalmaz eltérő rendelkezést a fiatalkorúakra nézve, hogy azt csak akkor lehet kiszabni fiatalkorúval szemben, ha az ítélet meghozatalakor a 16. életévét betöltötte. (Btk. 112.§.)

Pénzbüntetést fiatalkorúval szemben csak akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete, jövedelme, vagy megfelelő vagyona van és a mérték vonatkozásában is eltérő, enyhébb rendelkezéseket tartalmaz.(Btk. 113.§)

A foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás, valamint a sportrendezvények látogatásától való eltiltás az általános szabályok szerint alkalmazandó a fiatalkorúakkal szemben is.

A kiutasítás vonatkozásában is eltérő szabályozást tartalmaz a Btk. mely az általánoshoz képest enyhébb.(Btk. 114.§.)

A kitiltás szabályozása eltérő, annyiban, hogy a fiatalkorú nem tiltható ki arról a településről, amelyben családjá él, amennyiben megfelelő családi környezettel rendelkezik.(Btk. 118.§.)

A közügyektől eltiltás mellékbüntetés fiatalkorúval szemben csak egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén szabható ki. (Btk. 115.§.)

Az intézkedések vonatkozásában megállapítható, hogy a megrovás vonatkozásában nincsenek eltérések, ugyanez megállapítható a vagyonekobzás, elkobzás, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele kapcsán is.

A próbára bocsátás alkalmazásának azonban bármely bűncselekmény elkövetése esetén helye van fiatalkorúval szemben. A próbaidő tartama 1-2 évig terjedhet és a próbaidő alatt a fiatalkorú pártfogó felügyelet alatt áll, továbbá megszüntetése esetén javítóintézeti nevelés is elrendelhető. (Btk. 116.§)

Jóvátételi munkavégzés fiatalkorúval szemben csak akkor írható elő, ha az ítélet meghozatalakor 16. életévét betöltötte. (Btk. 117.§.)

A pártfogó felügyelet kötelező, illetve a fiatalkorú az alatt áll a feltételes szabadság tartama, a próbára bocsátás próbaideje, a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje, a javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás tartama alatt, valamint a vádemelés elhalasztásának tartama alatt, továbbá a jóvátételi munkavégzés előírása mellett is el kell rendelni. (Btk. 119.§.)

Javítóintézeti nevelést kizárólag fiatalkorúval szemben lehet intézkedésként alkalmazni és akkor rendeli el a bíróság, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. Nem rendelhető el azzal szemben, aki az ítélet meghozatalakor 20. életévét betöltötte. Tartama 1 évtől 4 évig terjedhet, szabályozza a Btk. az ideiglenes elbocsátás lehetőségét, továbbá ismeri az egységes intézkedést, mely több javítóintézeti nevelés „összbüntetésbe foglalását” jelenti. (Btk. 120.§.-122.§.,124.§.)

VII. A büntetéskiszabási gyakorlat

1. A büntetéskiszabás logikai menete a fiatalkorú elkövetőkkel szemben

Az említett „rangsor” alapján a bíróságnak azt kell mérlegelnie a szankciók kiválasztása során, hogy van-e helye szabadságelvonással nem járó intézkedés alkalmazásának, illetve az alkalmazható-e az eset összes körülményeit mérlegelve és figyelembe véve.

A próbára bocsátás vagy a megrovás jöhet itt számításba és természetesen a jóvátételi munka is alkalmazható, illetve itt figyelembe kell vennünk, mivel ezen intézkedés is nevelési célokat szolgál. Nem térnék ki az elkobzás, vagyonelkobzás, valamint az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, mint önállóan is alkalmazható intézkedésre, mert ezen intézkedések célja nem a nevelés, hanem egészen más funkciójuk van a büntetőjogban.

A próbára bocsátás időtartama alatt, mivel a fiatalok pártfogó felügyelet alatt áll, a pártfogó felügyelet a pedagógiai és társadalomba való beilleszkedést elősegítő célokat megfelelően szolgálhatja azzal a fiatalokkal szemben, aki első esetben kerül bíróság elé. A pártfogó felügyelet alapvető célja, hogy elősegítse a fiatalok társadalmi beilleszkedését, továbbá, hogy az általános, valamint az előírt külön magatartási szabályok betartását ellenőrizze. Ennek jegyében a pártfogolt köteles a pártfogóval rendszeres kapcsolatot tartani, a pártfogónál a megjelölt időpontban jelentkezni, részére a szükséges felvilágosítást megadni, különösen lakó-illetve tartózkodási helyének, munkahelyének, illetve tanulmányai helyének, valamint családi körülményeinek megváltoztatásával kapcsolatos tényeket bejelenteni.

Különleges magatartási szabályok elrendelésére akkor van szükség, ha a bíróság vagy az ügyészség úgy ítéli meg, hogy az szükséges a fiatal helyes irányú neveléséhez. Ezeknek a szabályoknak olyanoknak kell lenniük, amelyek elvárhatóak, betarthatóságuk ellenőrizhető és nem sérthetik a fiatal személyhez fűződő jogait.

Általában a büntetési célok elérhetőek szabadságelvonással nem járó intézkedés, próbára bocsátás alkalmazásával is, amennyiben nem kiemelkedő tárgyi súlyú a fiatalok által elkövetett cselekmény, beismerő vallomást tett, megbánást tanúsított, a cselekmény kísérleti szakban maradt, vagy azt részesként, gyermekkorhoz közeli életkorban követte el. Azon fiatalok esetében, akik viszonylag csekély súlyú bűncselekményt első alkalommal követtek el és családi környezetük

megfelelő, életvezetésük rendszeres figyelemmel kísérése és támogatása intézményes keret között nem szükséges, alkalmazható lehet a megrovás intézkedés is.²⁷

Amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy az eljárás célja másként nem érhető el, akkor büntetést szab ki. Ebben az esetben a pénzbüntetés, vagy a közérdekű munka kerül előtérbe, de szabadságelvonással nem járó büntetés a járművezetéstől eltiltás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás, a kitiltás, a kiutasítás és a foglalkozástól való eltiltás is.

A pénzbüntetésnél külön feltétel, hogy önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona legyen a fiatakorúnak. Nyilvánvaló, hogy ezen külön rendelkezés indoka elsősorban az, hogy a büntetésnek az elkövetőt kell sújtania, illetve az elkövetőnél kell, hogy joghátrányt okozzon, így kiszabására nem kerülhet sor, ha nem rendelkezik önálló jövedelemmel, mert ezáltal közvetlenül is a családját sújtaná a büntetés, hiszen az elkövető családjának kellene kifizetnie a kiszabott összeget.

Önálló keresetről a kialakult gyakorlat értelmében akkor beszélhetünk, ha munkaviszonyból, vagy alkalmi munkákból van rendszeres juttatása az elkövetőnek és feltétel, hogy ezáltal önmaga is képes legyen a saját erejéből a büntetés kifizetésére. Önálló jövedelem akkor állapítható meg, ha rendszeres bevétele van a fiatakorúnak. Ez származhat ösztöndíjból vagy egyéb más forrásból, de a szociális juttatásokat itt nem lehet figyelembe venni. Megfelelő vagyona pedig akkor van, ha olyan ingó vagy ingatlan áll a kizárólagos tulajdonában, mely értéket képvisel, és rendszeres hasznot hajt számára. A fiatakorúakkal szemben a pénzbüntetés kizárólag behajthatatlansága esetén változtatható át közérdekű munkára vagy szabadságvesztésre, melyre szintén eltérő szabályok vonatkoznak, enyhébbek az általánoshoz képest. Nevelő jellege a pénzbüntetésnek különösebben nincs, ez nem állapítható meg.

A közérdekű munka büntetés vonatkozásában, ahogy már a korábbiakban kifejtésre került külön rendelkezés a tekintetben lehetséges fel, hogy az ítélet meghozatalakor a 16. életévét be kell, hogy töltsse a fiatakorú. A közérdekű munka büntetésnél sokkal inkább tetten érhető a nevelő jelleg, illetve azzal, sokkal inkább meg lehet azt célozni, bár itt is csak korlátozottan, hiszen a pártfogó felügyelő tevékenysége kizárólag a munka teljesítésének ellenőrzésére korlátozódik. Ezért indokoltabb lehet esetlegesen- nyilván minden körülményt figyelembe véve- végrehajtásában

---

²⁷ Bogár-Margitán-Vaskuti im.67-68.o.

felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazása, mivel ez nem jelent a gyakorlatban szabadságelvonást, azonban pártfogó felügyelet alatt áll ennek időtartama alatt is a fiatalok, így a nevelését biztosítani lehet sokkal inkább.

A próbára bocsátás és a végrehajtásában felfüggesztés szabadságvesztés alkalmazása, illetve azok kiválasztása során körültekintően kell eljárni, hiszen a gyakorlatban nincs különbség közöttük, azonban a fenyegetettség tekintve igen, mégpedig nem is kis mértékben. Hiszen amennyiben a próbára bocsátás alkalmazása esetén, a próbaideje alatt követ el bűncselekményt a fiatalok, vagy a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegi, ez miatt javítóintézeti nevelést kell alkalmazni vagy büntetést kell kiszabni. A büntetés kiszabása során nem kizárt a felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása sem, azonban, ha a fentiek a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt következnek be, kizárólag a szabadságvesztés végrehajtására kerülhet sor, így természetesen ez utóbbi jóval súlyosabb szankció, mint a próbára bocsátás.

Az elkövető személyiségét figyelembe véve és az egyéb szempontokat is megítélve kell eljárni és eldönteni, hogy milyen mértékű fenyegetettség szükséges a helyes irányú fejlődés kikényszerítéséhez. A többi szabadságelvonással nem járó büntetés gyakorlati szempontból ritkább esetben jöhet számításba.

Amennyiben a büntetési célok másként nem érhetőek el, szabadságelvonással járó intézkedést alkalmaz a bíróság, mely a javítóintézeti nevelés. Ezen joghátránynál figyelembe kell venni azt, hogy intézkedés ugyan, de szabadságelvonással jár, így mérlegelni kell a személyiség és minden más körülmény figyelembevételével, hogy szükség van-e a fiatalok szabadságának elvonására, vagy a célok elérhetőek esetlegesen büntetés végrehajtásának felfüggesztésével is. Nyilvánvalóan a személyi körülményeket figyelembe véve, illetve mindezek mellett indokolhatja az alkalmazását jelentősebb súlyú bűncselekmény elkövetése vagy azon tény, hogy már korábban is követett el a fiatalok különböző bűncselekményeket, vagy csekélyebb súlyú cselekményeket és a vele szemben alkalmazott joghátrányok nem vezettek eredményre és kifejezetten mérlegelni kell, hogy a családi környezetéből való kiemelés is indokolt-e.

A megfelelő családi környezet a javítóintézeti nevelés alkalmazása ellen szól, ha pedig már munkaviszonyban áll, akkor körülményei családi környezetére utalhatnak. A családi környezetnek alkalmasnak kell lennie a fiatalok erkölcsi, szellemi, testi fejlődésének biztosítására. A megfelelő családi környezet megléte természetesen nem törvényi tilalom az intézkedés alkalmazhatósága tekintetében, de a büntetés kiszabása során ezen körülményt különösen mérlegelni kell, mert megléte esetén nem célszerű kimozdítani, illetve kiemelni abból. Mindezek feltárásához környezettanulmány, iskolai, munkahelyi vélemények beszerzése szükséges és elengedhetetlen a törvényes képviselő, illetve gondozó meghallgatása.

Végül, amennyiben a büntetés céljai másként nem érhetők el, indokolt a legsúlyosabb büntetés, a szabadságvesztés büntetés, mint szabadságelvonással járó büntetés kiszabása a fiatalokkal szemben. Ebbe a kategóriába tartozik az elzárás is. A szabadságvesztés büntetés kiszabására elsődlegesen akkor kerülhet sor, ha kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményt követ el a fiatalok, életvezetése súlyosan kifogásolható, vagy esetlegesen a korábbi intézkedések, büntetések nem vezettek eredményre és a törvényi szabályozás értelmében kizárólag határozott ideig tartó szabadságvesztés szabható ki. A célok másként el nem érhetőségére utalhat a cselekmény tárgyi oldalát tekintve például a halmazat, többes halmazat, elkövetési mód, több minősítő körülmény megléte, sorozat elkövetés, az alanyi oldalon a motívum, a társ tettesség, a csoportos vagy a bűnszövetségben való elkövetés is, de alkalmazása végül eszköz kell, hogy legyen.²⁸

Megjegyzendő, hogy kényszergyógykezelés intézkedés alkalmazására az általános szabályok szerint van lehetőség, azonban a 14. életévét be nem töltött fiatalok vonatkozásában erre törvényes lehetőség nincs, hiszen a kényszergyógykezelés szabályait figyelembe alkalmazására akkor kerülhet sor, ha az elkövető beszámítási képessége kizárt, azonban amennyiben a beszámítási képessége kizárt, ezen tény egyben a belátás teljes hiányát is jelenti. Mindezek következtében az elkövető nem a kóros elmeállapota miatt, hanem a gyermekora miatt nem lesz büntethető, így a többi feltétel vizsgálata már szükségtelen. Egyebekben szabadságvesztés büntetést sem lehet kiszabni 14. életévét be nem töltött elkövetővel szemben, azonban a fenti okok miatt azt már nem is kell vizsgálni, hogy a 14. életévét be nem töltött elkövető büntethetősége esetén egy évi

---

²⁸ Bogár-Margitán-Vaskuti im.69.o.

szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene-e kiszabni, mely a törvény értelmében egyébként is kizárt.

2. A büntetékiszabási gyakorlat

A büntetés kiszabása során mindenképpen figyelembe kell venni a fiatalkorúaknál fennálló életkori sajátosságokat, mind a szellemi, mind az erkölcsi éretlenség meglétét és el kell különíteni ennek során a fiatalkori bűnelkövetést az egyéb fiatalkori devianciáktól. A korábbiakban szó volt már arról, de a bíróság számára szélesebb mozgásteret biztosít az a szabályozás, melynek értelmében próbára bocsátás és javítóintézeti nevelés alkalmazására bármely bűncselekmény elkövetése esetén lehetőség van. Megrovás alkalmazása pedig a kisebb tárgyi súlyú cselekmények elkövetése esetén indokolt. Egyebekben pedig korlátozások érvényesülnek a különböző büntetések kiszabása és intézkedések alkalmazhatósága területén.

A büntetés kiszabása során a súlyosító és enyhítő körülményekre is figyelemmel kell lenni, melyek szintén az egyéniesítést, arányosítást szolgálják és melyek vonatkozásában a gyakorlat számára a Kúria 56. számú Bk. véleménye ad iránymutatást. A leggyakrabban felmerülő súlyosító és enyhítő körülmények a fiatalkorúak vonatkozásában a büntetett előélet, mely súlyosító körülményként értékelendő, míg a büntetlen előélet kevésbé vehető figyelembe, hiszen az a hosszabb ideig tartó kifogástalan életvezetés elismerését jelenti, mely a fiatalkorúak vonatkozásában koruknál fogva nem járhat elismeréssel.

A fiatalkor nem enyhítő körülmény, ugyanis amennyiben ez enyhítő körülményként lenne értékelve, akkor a kétszeres értékelés tilalmának szabályába ütközne a bíróság, hiszen ebben a körben nem lehet olyan tény, vagy körülményt figyelembe venni, amelyet a törvény már értékelt, márpedig a fiatalkorúakra vonatkozó speciális rendelkezések szabályozásával a jogalkotó magát a kort már értékelt. Enyhítő körülményként kell figyelembe venni azonban a büntethetőség alsó korhatárához közeli életkort.

A fiatalkorúak vonatkozásában is súlyosító körülmény a társas elkövetés. A tanulmányok nem megfelelő folytatása, vagy amennyiben munkát végez, annak nem megfelelő teljesítése, súlyosító körülményként értékelendő, mindezek ellentettjét enyhítő körülményként kell figyelembe venni,

azonban ha ezen körülményekben az elkövetés óta pozitív változás következett be, azt is enyhítő körülményként kell figyelembe venni.

Ugyancsak súlyosító körülmény, ha a sértett idős, beteg, védekezésre képtelen, vagy védtelen személy.

Az idő múlását nagyobb súllyal kell enyhítő körülményként figyelembe venni, az nyomatékos enyhítő körülmény a fiatalok elkövetők vonatkozásában. Ez összefüggésbe hozható azzal a céllal, hogy gyorsan kell reagálni az elkövetett cselekményre, a felelősségre vonásnak minél rövidebb időn belül be kell következnie, hiszen a hosszabb idő a büntetési fő cél, a nevelés ellen irányul.

A leggyakoribb jogkövetkezmény a fiatalok ügyeiben a próbára bocsátás, a javítóintézeti nevelés, valamint a megrovás volt. A KSH adatai szerint 2007-ben minden negyedik személyt ítélték szabadságvesztésre a fiatalok elkövetők közül. A fiatalok bűnelkövetők kb. 2/3-ával szemben alkalmazott a bíróság intézkedést önállóan.

A szabadságvesztésre ítélt aránya területi megoszlásban Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon volt a legnagyobb. Közérdekű munka kiszabására inkább Közép-Magyarországon, pénzbüntetés kiszabására pedig Észak-Magyarországon került sor, míg intézkedés önálló alkalmazására a Nyugat-Dunántúlon került sor a legnagyobb arányban.

A bűncselekmény csoportokat illetően a 2007. évi statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a fiatalok bűnelkövetők közül a legnagyobb arányban jogerősen szabadságvesztés kiszabására az akkor még a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények elkövetése miatt került sor. A következő csoport a személy elleni bűncselekmények csoportja, majd ezt követi a vagyon elleni bűncselekmények és a gazdasági bűncselekmények csoportja.

A fiatalok bűnelkövetők többségével szemben egy év alatti szabadságvesztés büntetést szabott ki a bíróság, a két évnél hosszabb időtartamú szabadságvesztésre ítélt aránya alacsony.

Az adatok alapján megállapítható az is, hogy a fiúk követnek el súlyosabb bűncselekményeket.

Az összes szabadságvesztésre ítélt fiatalok figyelembe véve, a lakóhelyet tekintve a közép-magyarországi lakóhelyűek aránya a legmagasabb és közülük minden másodikat egy évnél hosszabb tartamú börtönbüntetésre ítélték, így ez a bűncselekmények súlyosságát is jelzi.²⁹

---

²⁹ Szalainé Homola-Zilahy im.12-13.o.

A fentiekben kifejtett fokozatosság nem olyan szempontból értendő, hogy azt kötelező a bíróságnak betartani, hanem azt kell mérlegelni a különböző joghátrányok kiválasztása során, hogy melyik lehet az a szankció, amely az adott fiatalokorú elkövetővel szemben a leginkább alkalmas lehet arra, hogy a célokat megvalósítsa, azaz biztosítani tudja a nevelést, a társadalomba való beilleszkedést, a helyes irányba fejlődést.

Egy kirívó példa a gyakorlatból, amikor az összes körülmény mérlegelését követően, az elkövetett cselekmény tárgyi súlyát és az elkövető személyi körülményeit is figyelembe véve, a nevelési cél szem előtt tartásával is elkerülhetetlen a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés kiszabása a fiatalokorú elkövetővel szemben.

A Fővárosi Bíróság a 6.Fk.385/2001/60. számú, illetve a Fővárosi Ítéletábla, mint másodfokú bíróság a 3.Fkf.517/2003/16. számú ítéletével Fk. N. Viktória vádlottat bűnösnek mondta ki előre kitervelten, különös kegyetlenséggel, 14. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölés büntetében és ezért 9 évi fiatalokorúak börtöne büntetésre ítélte.

A vádlott a cselekmény elkövetésének időpontjában közepes fokban volt korlátozva abban, hogy cselekménye következményeit felismerje, illetve hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék. Fk. N. Viktória általános iskolai tanulmányait egy fejlesztő iskolában kezdte meg, azonban időközben kiderült, hogy a fiatalokorú iskolai kötelezettségeinek csak fokozott pedagógiai odafigyelés mellett tud eleget tenni. Feltűnően zárkózott jelleme, valamint szokatlan kényszermozgásos viselkedése miatt - amely a két kéz pörgetésében és jellegzetes szájjizom mozgásban nyilvánult meg - társai több alkalommal bántalmazták őt. Ezen okok miatt a 4. osztályt követően szülei átírták az Ny.V. iskolába, ahol kis létszámú osztályban, fokozottabb pedagógusi odafigyelés mellett folytatta tanulmányait. A vádlott osztályába összesen 12 fő járt, ebből ketten voltak lányok. Fk. N. Viktória csöndes, visszahúzódó kislány volt, baráti kapcsolatot nehezen alakított ki társaival. A külvilághoz való viszonyulására az iskolában is jellemző volt, hogy az őt ért esetleges inzultusokra, bántalmazásokra nem reagált, azokat mindenféle érzelmi megnyilvánulás nélkül tűrte. Befelé forduló jelleme a 8. osztály elejétől kezdve fokozatosan kezdett megváltozni, egyre nyitottabbá vált a külvilág és a társas kapcsolatok iránt.

Az 1986-ban született (a bűncselekmény elkövetésekor két hónap híján 14 éves) Gyk. D. Máté 4. évfolyamos korában került az NyV. iskolába. Ennek oka az volt, hogy hiperaktivitása miatt tanulási

zavarokkal küzdött, az átlagosnál gyengébb koncentrációs képességgel rendelkezett, így - a vádlotthoz hasonlóan - ő is fokozottabb odafigyelést igényelt. A konfliktus helyzetekben kialakult indulatait nehezen tudta kontrollálni, a társaival ellentét alakult ki közöttük, gyakran lett részese veszekedéseknek, olykor verekedéseknek. Mindazonáltal ezek a szituációk alkalmoszerűek voltak, Gyk. D. Máté iskolatársaival a korosztályának megfelelő kapcsolatot alakított ki, a lányokkal pedig soha nem került konfliktusba.

Gyk. K. Franciska sértett 1988-ban született, a bűncselekmény idején 11 éves és 5 hónapos volt. Általános iskolai tanulmányainak első éveiben kiderült, hogy a készségi tárgyakból igen tehetséges, azonban a matematikával problémái vannak. Édesapja ezért - egy korábbi sikertelen iskolaváltást követően - úgy határozott, hogy lányát olyan iskolába írattja, ahol kis létszámú osztályban, közvetlenebb módszerekkel foglalkoznak gyermekével. A kislány a 4. osztályt már az Ny.V. iskolában kezdte meg. Franciska közvetlen, nyílt természete, életvidám stílusa miatt könnyen teremtett kapcsolatokat társaival. A tanárok és diáktársai is egyaránt kedvelték, külseje miatt nagy népszerűségnek örvendett a fiúk körében.

Fk. N. Viktória és Gyk. D. Máté között akkor kezdett baráti viszony kialakulni, amikor a gyermekkorú az Ny.V. iskolába került. Ezt követően gyakran töltötték közösen a szabadidejüket, moziba mentek, illetve egymás lakására feljártak. Gyk. D. Máté szerelmes lett a vádlottba és - bár ez az érzelm nem volt kölcsönös - több alkalommal adott ajándékokat Fk. N. Viktóriának. A vádlott tudta, hogy gyermekkorú társa fiatalabb nála és nem töltötte még be a 14. életévét, ezen kívül mindketten tisztában voltak azzal, hogy Gyk. K. Franciska sem múlt még el 14. éves.

Miután Gyk. K. Franciska a 4. osztálytól kezdve tanulmányait az Ny.V. iskolában folytatta, barátság alakult ki közte és az akkor 7. osztályos Fk. N. Viktória között. A két lány gyakran csinált közös programot, időnként egymás lakásán töltötték szabadidejüket, azonban a vádlott idővel megharagudott a sértettre, ugyanis Gyk. K. Franciska 1999. nyarán egy iskolai tábor alkalmával vízbe ejtette a vádlott walkmanját, ami emiatt tönkrement. A walkman ellenértékét 1999. őszén Franciska édesapja, K. János térítette meg Fk. N. Viktóriának. A két lány szülei a későbbiekben kölcsönösen tiltották gyermeküket a másik társaságtól, ennek ellenére köztük a barátság visszatérően megújult. 2000. februárjától áprilisig megszakadt közöttük a kapcsolat, majd április végén kereste a vádlott ismét a sértett társaságát. Gyk. D. Máté számára Gyk. K. Franciska teljesen közömbös volt, vele nem volt közelebbi baráti viszonyban, azonban ellenszenvet sem érzett iránta, erre ugyanis semmi oka nem volt. Bár egy alkalommal Gyk. D. Mátét az osztálytársai azzal

gúnyolták, hogy szerelmes a sértettbe, ennek azonban a gyermekkorú nem tulajdonított jelentőséget. Fk. N. Viktória beszámolt Gyk. D. Máténak Gyk. K. Franciska által neki okozott sérelmekről. A vádlott 2000. április végén - pontosan meg nem határozható időpontban - megemlítette gyermekkorú társának, hogy a sértettet meg kellene erőszakoltatni valakivel, ezt követően pedig már azt az ötletet adta elő, hogy Gyk. K. Franciskát meg kellene ölni. Ebbe Gyk. D. Máté nem akart belegyezni, felvetette a vádlottnak, hogy vigyék el egy ismeretlen helyre Gyk. K. Franciskát, majd hagyják ott egyedül és így nevezett nehezen fog hazatalálni, mivel nem tud jól tájékozódni. A vádlott azonban ragaszkodott eredeti tervéhez és azt is közölte szeretné, hogy „Franciska kurvaként haljon meg.” Fk. N. Viktória ötlete volt, hogy vigyenek magukkal zoknit, és ha a sértett kiabál, azzal tömjék be a száját. A vádlott és Gyk. D. Máté közösen határozták el, hogy a fiatalkorú lakásán található nuncsakuval (láncos bottal) fogja a gyermekkorú megfojtani a sértettet. Gyk. D. Máté a tervezgetés alatt több alkalommal kifejtette a vádlottnak, hogy ő nem akarja megölni Gyk. K. Franciskát, erre azonban Fk. N. Viktória azt felelte, hogy amennyiben a barátja akkor megteszi, mert ha nem, akkor egy „nyápic”.

2000. május 04-én a vádlott és Gyk. D. Máté úgy mentek iskolába, hogy magukkal vitték az elkövetéshez szánt eszközöket: egy zoknit, két flakont, amiben jeges, illetve sós-borsos víz volt - utóbbi azért, hogy a sértettel megitassák -, egy a szemeknél és a szájnál kivágott fekete sapkát, egy nuncsakut, egy madzagot és egy hajókötelet. Előzetesen a vádlott szólt Gyk. K. Franciskának, hogy menjen el aznap délután kirándulni vele, illetve Gyk. D. Mátéval. A tanítást követően, a kora délutáni órákban mindhárman elindultak az iskolából, majd a gyermekkorú fiú javaslatára eljutottak a XVIII. kerület Flór Ferenc utca mellett található kiserdőbe, amely helyszínen a vádlott és a sértett korábban soha nem járt. Miközben az erdőben haladtak, Gyk. D. Máté több alkalommal félrehívta a vádlottat és közölte vele, hogy nem szeretné megölni a sértettet, ám Fk. N. Viktória továbbra is azt mondta, hogy amennyiben a barátja akar maradni, akkor meg kell tennie.

A kiserdőben egy kisebb irtásos résznél Gyk. D. Máté megállította a két lányt, majd azzal az ürüggyel, hogy mindhármukról fényképet készítenek ugyanolyan pózokban, miközben a magukkal hozott zoknit a vádlott Gyk. K. Franciska szája elé tartotta, a gyermekkorú a nála lévő madzaggal ezt nem túl erősen odakötötte. A sértett először nem akarta szájába venni a zoknit, végül azonban megtette, majd később kiköpte. Ekkor Gyk. D. Máté a nála lévő kötéllel Gyk. K. Franciska kezeit, - amelyek közül a bal keze könyékig be volt gipszelve - hátrakötözte, ezt követően ismét félrehívta Fk. N. Viktóriát és közölte, hogy még nem késő abbahagyni. A vádlott erre azt felelte, hogy

„csinálják”. A gyermekkorú ezt követően odalépett a sértetthez, a térdénél kirúgta a lábát, amitől nevezett hanyatt esett, miközben a sapka leesett a fejéről. Gyk. D. Máté lefogta a sértettet az egyik kezénél, illetve az állánál, hogy ne tudjon mozogni, kiabálni. A vádlott végig biztatta gyermekkorú társát és mondta neki, hogy fogja meg Gyk. K. Franciska mellét. Miután Gyk. D. Máté ennek a kérésnek eleget tett, a vádlott elővette a táskájából a magukkal hozott nuncsakut, a sértetthez lépett, letépte nevezett alsó testéről a ruházatot és mivel Gyk. K. Franciska elkezdett rugdalózni, ráállt a lábára, illetve abba belerúgott. Ezt követően Fk. N. Viktória a nuncsaku 3 centiméter átmérőjű fanyelét több alkalommal a sértett hüvelyébe nyomta, majd ugyanezzel az eszközzel megütötte a fejénél, a nyakánál és a bordáinál két három alkalommal. Ezután Fk. N. Viktória megrúgta Gy. K. Franciskát, többek között a nemi szervénél is, miközben a sértett próbált védekezni, majd megismételte azt a kijelentését, hogy Gyk. K. Franciska „kurvaként haljon meg”, megfogta a sértett fejét, a szájára rászorította a nadrágját, rálépett az egyik karjára és felszólította Gyk. D. Mátét, hogy erőszakolja meg a kislányt. A gyermekkorú kigombolta a nadrágjának az egyik gombját, a sértett lábai közé térdelt, megkérte a vádlottat, hogy forduljon el, majd úgy tett mintha megerőszakolná Gyk. K. Franciskát. Ezt követően a vádlott szólt Gyk. D. Máténak, hogy „kezdjük el”, felvette az időközben földre került nuncsakut és a társa kezébe adta. A gyermekkorú a bottal a sértett fejét és mellkasát ütlegelte, majd átvezette a sértett nyaka alatt a láncos botot és annak két végét néhány percig összeszorítva tartotta, miközben a vádlott mintegy másfél méter távolságból szemlélte az eseményeket és összepakolta a sértett ruhaneműit, tárgyait. Miután Fk. N. Viktória és társa meggyőződött arról, hogy a sértett már nem él, Gyk. D. Máté Gyk. K. Franciska gipszére ráírta, hogy „Game over”(a játéknak vége). Közösen betakarták növényzettel Gy. K. Franciska holttestét, majd magukhoz vették a sértett tárgyait, ruházatát és hazaindultak. Útközben a ruházatot, az iskolatáskát és a tanszereket szétszórták.

Gyk. K. Franciska oszlásnak indult holttestét 2000. május 20-án találták meg. Halála erőszakos úton, a nyak eszközös leszorítása, zsinogelés okozta fulladás következtében állott be.³⁰

A fenti jogeset kitűnő példaként szolgál arra, hogy a végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására végső eszközként kell, hogy sor kerüljön a fiatalkorú elkövetővel szemben, azonban vannak bűncselekmények, melyek tárgyi súlyát, elkövetési körülményeit figyelembe véve a végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása nem mellőzhető. Természetesen a fiatalkorú elkövető egyéb

---

³⁰ Bogár-Margitán-Vaskuti im.92.-94.o.

körülményeinek figyelembe vétele sem mellőzhető, de arra kizárólag a büntetés mértékének meghatározása során kerülhet sor. A joghátrány kiválasztásánál azoknak nem lehet kiemelkedő jelentősége ilyen tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetése esetén.

Ugyanakkor megállapítható, hogy szerencsére nem a fenti és ahhoz hasonló cselekmények elkövetése a jellemző a fiatalok által megvalósított bűncselekmények egészét figyelembe véve. Az alábbi jogeset sokkal inkább tükrözi a fiatalok bűnelkövetését és tetten érhető, azok a kockázati tényezők is melyek, mint veszélyeztető körülmények magukban hordozzák, és előre vetíthetik a bűncselekmény elkövetésének lehetőségét. A cselekmény tárgyi súlyát és az elkövető személyi, és egyéb körülményeit figyelembe véve a büntetőjog eszközrendszerén túl, azok mellett nem kizárólag az igazságszolgáltatás számára nyitva álló lehetőségek, hanem inkább a büntetőjogon kívüli, különböző gyermekvédelmi és gyámhatósági intézkedések kerülhetnek előtérbe és vezethetnek eredményre.

A Nagykanizsai Járásbíróság jogerős ítéletével Fk. O. M. vádlottat bűnösnek mondta ki lopás vétségében és ezért 2 évre próbára bocsátotta, valamint megállapította, hogy a vádlott ezen időtartam alatt pártfogó felügyelet alatt áll.

A megállapított tényállás szerint Fk. O. M. vádlott 2013. július 12. napján 15 óra 30 perc körüli időben Letenyén, a Fő téren levő Lilla presszó előtti tárolóban leállított, K. T. tulajdonát képező kerékpárról eltulajdonította a sértett által a csomagtartón elhelyezett 3.500,-Ft értékű hátizsákját a benne található 12 éves Nokia 3109 típusú mobiltelefonjával, mely 3.000,-Ft értéket képviselt, továbbá egyéb személyes tárgyaival, igazolványaival - így személyi igazolványával, lakcímkártyájával, adó és TB kártyájával -, valamint bankkártyájával.

Fk. O. M. vádlott a sértettnek az eltulajdonítással összesen 9.320,-Ft kárt okozott, mely részben megtérült a használati tárgyak egy részének, és az igazolványok lefoglalásával, és a sértett részére történő kiadásával. K. T. sértett polgári jogi igényt nem terjesztett elő.

A vádlott személyi és vagyoni körülményei vonatkozásában megállapításra került, hogy nőtlen családi állapotú, kiskorú gyermeke nincs. Iskolai végzettsége 8 osztály, munkahellyel, jövedelemmel nem rendelkezik, szülei tartják el. Vagyona nincs.

A vádlottat korábban a Nagykanizsai Járásbíróság, mint Fiatalok Bírósága a 2013. július 17. napján jogerőre emelkedett határozatával lopás vétsége miatt 1 évre próbára bocsátotta. A

rendelkezésre álló szabálysértési priuszból megállapítható, hogy Fk. O. M. vádlottal szemben a Nagykanizsai Járásbíróság az elmúlt két évben két alkalommal alkalmazott figyelmeztetést tulajdon elleni szabálysértés miatt.

Az iratok közt szereplő környeztanulmányból megállapíthatóan Fk. O. M. vádlott szüleivel és testvéreivel lakik rossz lakás és szociális körülmények között, családi kötődései, érzelmi kapcsolatai felszínesek, értékrendje, értékítélete nincs. Konstruktív szabadidős tevékenységet nem folytat, reális elérhető tervei nincsenek, jövőképpel nem rendelkezik. A környeztanulmány elkészítésének időpontjában Fk. O. M. vádlott a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat tájékoztatása szerint a rendszertelen iskolába járása miatt védelembe vétel alatt állt.

VIII. A bűnelkövetés megelőzése

1. A bűnmegelőzés tágabb értelemben

A büntetési célokat figyelembe véve a nevelést, a társadalomba történő beilleszkedés elérését tágabb értelemben kell figyelembe venni, hiszen a fiatalkorú elkövetőknél különösen fontos a speciális prevenció, az egyéni megelőzés, így a bűnmegelőzést, a bűnismétlés elkerülését, mint elérendő célt nem lehet kizárólag a fiatalkorúak igazságszolgáltatására korlátozni.

A korábbiakban kifejtésre került a későbbi bűnelkövetésben szerepet játszó tényezők jelentősége, azok feltárásának fontossága, mely alapján megállapítható, hogy különösen fontos a gyermekek és fiatalkorúak körében a veszélyeztetettség, valamint a devianciák kialakulásának megelőzése, mely az elsődleges, illetve másodlagos megelőzés körébe tartozik. Ide elsősorban azok a hátterek tartoznak, amelyek a fiatalkorúak anyagi és szellemi jólétét képesek biztosítani. A megfelelő anyagi és természetben megvalósítható feltételrendszernek a családra is összpontosulnia kell, hisz jó esetben a család az, melynek kötelékében nevelkedik a fiatalkorú. A feltételrendszer hatékonysága természetesen függ a társadalom mindenkori fejlettségétől az egészségügyi rendszer, közoktatási rendszer, szociálpolitikai rendszer mikéntjétől és mindezek hatékony együttműködésétől. A társadalom különböző alrendszerei, illetve intézményei felismerhetik még időben azokat a problémákat, melyek alapján a fiatalkorú veszélyeztetettsége fennállhat (családban, iskolában

felmerülő problémák pl.) és az együttműködésük alapján megelőzhető lenne, hogy ezek a fiatalok később ne lépjenek a bűnelkövetés útjára.

Kutatások kimutatták, hogy vannak bizonyos védő tényezők, melyek hatással vannak arra, hogy a veszélyeztetett fiatalok a társadalmi elvárásoknak és normáknak megfelelő magatartást tanúsítsanak. Ezek közé sorolták a kapcsolatokat, akár szerelmi, akár baráti, fontos a veszélyeztető tényező megszüntetése, örömet okozó tevékenység végzése, mint például sport, vagy más szabadidős tevékenység és a tartás. Ezek a tényezők nagyon nagy mértékben hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a fiatalkorból ne váljon bűnelkövető, illetve a már bűnelkövetővé vált fiatalkorú a későbbiekben ne kövessen el újabb bűncselekményt. Ezeknek a körültekintő feltárása és az elkövetőben kialakult akarat támogatása fontos védelmet nyújthat, illetve segítséget adhat neki, hogy a jövőben helyes irányban fejlődjön.

Itt érdemes megjegyezni, hogy fontos szerepük van az ún. rezilienciakutatásoknak, amelyeknek a központi kérdése az, hogy mi lehet az oka annak, hogy vannak olyan emberek, akiknél megállapíthatóak bűnelkövetést előrejelző, illetve annak veszélyére rámutató kriminogén tényezők és a szocializációs folyamat sem feltétlenül a megfelelő módon alakult és mégsem válnak bűnelkövetőkké. A reziliencia nem más, mint a kockázat és a megpróbáltatások dacára sikeres alkalmazkodás folyamata, mely a kutatások eredményei alapján több tényezőre vezethető vissza. Megkülönböztet egyéni belüli tényezőket (pl. átlag feletti kognitív képességek, magas önbecsülés, függetlenség, életerő, jó kommunikációs készség, felelősségvállalás, teljesítményorientáció). Családon belüli (pl. gondoskodó, erős kapcsolat családtaggal, szülői figyelem, támogatás, érzelmi stabilitás), iskolán belüli (magas szintű követelmények és elvárások a gyermekkel szemben, pozitív szerepmódban megjelenő tanár, pozitív osztályközösség), valamint társadalmi tényezőket (pl. egyházi közösség támogatása, pihenés, kikapcsolódás lehetőségeinek biztosítása, biztonságos lakókörnyezet).³¹

Ha a fiatalkorúak mégis bűncselekményt követnek el, akkor fontos az, hogy az alkalmazott joghátrány elsődlegesen a nevelésre irányuljon, semmiképpen sem a megtorlásra. Az igazságszolgáltatás szempontjából a harmadlagos megelőzés kerül inkább előtérbe, mely a már

---

³¹ Kovács Krisztina: Fiatalkorú bűnelkövetők reszocializációs nevelése. Speciálpreventív beavatkozások a szabadságvesztés alatt és azt követően. In: Jog-állam-politika, Jog- és politikatudományi folyóirat 2013/2. szám, Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, Szeged, 13.-14. o.

elkövetett bűncselekményekre való reagálást jelenti, azaz tágabb értelemben annak biztosítását, hogy a társadalomba tudjon beilleszkedni a fiatalkorú és ennek megvalósításával is elősegíteni, hogy a jövőben ne kövessen el újabb bűncselekményt.

Az egyéni megelőzés megvalósítása körében fel kell tárnai a fiatalkorú körülményeit, személyiségét, egyéniségét, fejlettségét, életkörülményeit ahhoz, hogy a megfelelő eszközök kiválasztásával sikeres lehessen a visszavezetése a társadalomba. A fiatalkorúaknál mindez kifejezetten nagy jelentőséggel bír, hiszen személyiségük még kiforratlan, nem alakult még ki oly mértékben viselkedésük, hogy azt ne lehessen korrigálni, így ezen folyamatokba történő beavatkozás jóval eredményesebb lehet, mint a felnőttek esetében.

A célok eredményességét jelentősen befolyásolja az is, hogy a fiatalkorúval sikerül-e megértetni, hogy az általa elkövetett cselekmény miért nem helytálló, azt miért nem helyesli a társadalom, miért került az eljárás hatálya alá és a vele szemben kiszabott büntetés, illetve alkalmazott intézkedés célja miben ragadható meg. Csak akkor lehet bármilyen joghátrány hatékony, amennyiben átlátja a cselekménye súlyát, mint okot és megérti, hogy nevelésre szorul, szükséges a beavatkozás az életébe, mindezek érte vannak, nem pedig ellene, ugyanis csak akkor lesz képes az együttműködésre, ha mindezeket átlátja.

2. A büntetési célok érvényesítése szabadságelvonás esetén

Amennyiben a fiatalkorú családból és környezetéből történő kiemelése feltétlenül szükséges és ez arányban is áll az általa elkövetett cselekmény tárgyi súlyával és a felelősségével, akkor elengedhetetlen vele szemben szabadságelvonás alkalmazása, javítóintézeti nevelés vagy szabadságvesztés büntetés kiszabása formájában.

Szabadságelvonás esetén mindenképpen fontos kiemelni azokat a célokat, melyek a reszocializációban, reedukációban, rehabilitációban, integrációban öltönek testet és ezek a reintegrációs tevékenységrendszer szerves részét képezik.³²

---

³² Ruzsonyi Péter: Kriminálpedagógiai útkeresés a fiatalkorú fogvatartottak szabadságvesztés büntetésének végrehajtásában. In.: Börtönügyi Szemle, 2008/4. szám, BVOP, Budapest 15. o.

A reintegrációs folyamat sikeressége szempontjából mindenképpen fel kell tárni a fogvatartott személyiségét, azokat a deviáns magatartásokat, szocializációs problémákat, amelyekkel küzdött a fiatalkorú mielőtt bekerült az intézménybe, hiszen ezek feltárása alapozza meg azt a megfelelő stratégiát, mely alapján a reszocializáció, illetve ennek tág fogalmaként a reintegráció eredményes lehet a jövőben. Mindenképpen fontos az elkövető, illetve elítélt közreműködése, együttműködése, hogy ő maga is akarja a meghatározott célokat megvalósítani.

A reszocializáció kapcsán nagyon fontos megjegyezni, hogy amennyiben a szocializáció nem megfelelően ment végbe a fiatalkorúval szemben mielőtt bekerült a zárt intézménybe, azaz nem tudta elsajátítani azokat a viselkedési formákat, amelyeket a társadalom elvár, illetve a „normális” társadalmi együttélés szabályainak megfelelő betartásában, viselkedésformákban ölt testet, ezeket mindenképpen szükséges korrigálni. A személyiségének feltárását követően lehet olyan programokban való részvételét elősegíteni, illetve szorgalmazni, melyek a vele kapcsolatos problémákra jelenthetnek megoldást. A fiatalkorúaknál ez különösen azért fontos, mivel a szocializáció folyamatában még az út elején járnak, a beavatkozás eredményeként újramezódhet a tanulási szakasz. Azokat az elemeket, amelyek hibásan rögzültek a személyiségében, a viselkedésében korrigálni lehet és kell is, mivel a bűnismétlés veszélye állna fenn, vagy nem feltétlenül találná meg a számára kirótt helyes utat az életben a társadalomba való visszakerülését követően.

Fontos itt megjegyezni, hogy a reszocializáció részét képezi a rehabilitáció és a reintegráció. A rehabilitáció keretein belül mindenképpen arra kell törekedni, hogy javuljon mind a testi, mind a szellemi, mind pedig a lelki állapota a fiatalkorúnak, de legalábbis ne romoljon. A reintegráció pedig nem más, mint a társadalomba való beilleszkedés, visszailleszkedés, mint fő cél, amely egy nagyon összetett folyamat eredményeként jöhet sikeresen létre.

3. A társadalomba való beilleszkedés elősegítése

A hangsúlyt a nemzetközi dokumentumok is a felelősségérzet fejlesztésére helyezték, ennek érdekében hatékony intézkedéseket és programokat kell kidolgozni. Természetesen figyelembe kell venni azt, hogy a szabadulást követően is nagyon nagy kockázatot hordoznak magukban azok a

tényezők, melyek végül bűnisméltléshez is vezethetnek. Meg kell oldani az elkövetőnek a lakhatását, foglalkoztatását, oktatását, emberi kapcsolatait, az egészségi állapotával kapcsolatos problémákat. Ezek megoldása vezethet a helyes magatartáshoz a későbbiekben. A lényeg abban áll, hogy amin lehet, azon változtatni kell.

A hatékonyságvizsgálatok arra a következtetésre jutottak, hogy a bűnisméltlés szempontjából a viselkedésterápiás és a kongnitív viselkedésterápiás kezelések hatnak leginkább a visszaesés kockázatának csökkentésére. A Cambridge-i Egyetem Kriminológia Intézete „A nemzeti együttműködés megerősítése a bűnisméltlés érdekében” című projektben a következő megállapításra jutott. Azok a programok az igazán hatásosak, amelyek a magatartás megváltoztatására és a személyiség fejlesztésére irányulnak, egyszerre több kriminogén tényezőt céloznak, magas kockázati kategóriába sorolt elkövetőkkel foglalkoznak, önkéntes részvételen alapulnak, nem hagyják figyelmen kívül a specifikus reagáló képesség elvét, a magas szintű szakmai együttműködés és felkészültség feltételei megvalósulnak, a közösségben vagy azzal együttműködve valósulnak meg.³³

Az egyik legjobb példa az ún. RNR modell, ahol egyszerre érvényesültek a kockázati szempontok, mely alatt a bűnisméltlést értette, a szükségletek, melynek keretein belül azokat a tényezőket kell alapul venni, amelyek leginkább összefüggnek a bűnelkövetői viselkedéssel és ezeknek a befolyásolását kell megcélozni, azt a bűnisméltlés kockázatához kell igazítani és a reagáló képesség szempontjai. Az intenzív beavatkozás a visszaesés szempontjából leginkább veszélyeztetett elkövetői körnél szükséges. A kezelésnek igazodnia kell az elkövető képességeihez, körülményeihez, motivációjához. Az egyén szükségleteire helyezi a hangsúlyt és bevonja a fiatalkorút a programba és így tud abból tanulni.³⁴

Sikereket ért el a multiszisztémás terápia is, melyet az USA-ban fejlesztettek ki, mely egy intenzív családi és közösségi alapú kezelés. Lényege abban áll, hogy meghatározzák a fiatalkorú elkövetők súlyos antiszociális magatartását. Az egyén komplex hálózatban létezik, melynek elemei mind viselkedést meghatározó faktorok, így a fiatalkorú személyiségfejlődését meghatározza a családjához, iskolájához, munkahelyéhez társaihoz való viszonya is, ezért a beavatkozás akkor lesz

---

³³ Kovács Krisztina: A holnap bűnelkövetői lennének? Speciálpreventív beavatkozások a fiatalkorú elkövetők reszocializációs gyakorlatában. In: Börtönügyi Szemle, 2004/2. szám, BVOP, Budapest, 20. o.

³⁴ Kovács Krisztina: Fiatalkorú bűnelkövetők ....im.16. o.

sikeres, ha az egyéneken kívül több szinten is megvalósul. Arra fókuszál, hogy megtanulják ezek a fiatalok leküzdeni a problémáikat, a szülőket is bevonják a programba, hogy ők is képesek legyenek felismerni a problémákat és azok megoldásában segíteni, azokat kezelni.³⁵

A kognitív magatartásterápia szintén egy viselkedés alapú terápiás program, mely a fiatalok életszemléletét próbálja megváltoztatni két fázisban. Az első lépés a motivációs interjúk készítése során valósul meg, aminek alapján összeállítják a tevékenységi tervet, melyben a fiatalok rövid és hosszú távú tervei szerepelnek, az élettől való elvárásai alapján. A második lépcsőben pedig egy tíz alkalmas, személyre szabott programot állítanak össze, mely az interjúk alapján figyelembe veszi teljes mértékben az egyéni célokat és így alakítják ki a fiatalok között azokat a csoportokat, melyekben leginkább eredményes lehet a kezelés.³⁶

Tulajdonképpen nemzetközi szinten már több program is kifejlesztésre került, melyek a társadalomba történő visszavezetést, beilleszkedést hivatottak elősegíteni, a fentiek csak példálózó jelleggel kerültek felsorolásra. A fejlődés alapját az a felismerés képezte, hogy mindezekre szükség van, és ezek folyamatosan alakulnak, változnak. Szükséges is, hiszen azt lehet mondani, hogy ezek a fajta megközelítések még gyerekcipőben járnak.

Magyarországot tekintve egyelőre még inkább az oktatás és a munkahelyi problémák megoldására helyeződik a hangsúly a visszavezetést követően. A környezeti tényezők befolyásolása, a fiatalok elkövetők személyiségének fejlesztése, alakítása jelenleg még nem kap megfelelő hangsúlyt, illetve még nem kerültek bevezetésre ezeket célzó módszerek, programok. Mindenképpen kiemelkedő jelentősége lenne annak, hogy leginkább a büntetés végrehajtási intézetek nagyobb hangsúlyt fordítsanak a fentiekre, mert a javítóintézeti neveléssel kapcsolatban azért megállapítható, hogy más a helyzet. Fontos lenne, hogy a büntetés végrehajtási intézeteknek ne az legyen az elsődleges célja, hogy a biztonságot, a rendet fenntartsák és az elszigeteltséggel, illetve társadalomból való kivonással megoldják a fiatalok problémáit, hanem fel kellene ismerni, hogy ennél sokkal szélesebb körű és mélyebb együttműködésre lenne szükség a már említett különböző szervek között ahhoz, hogy hatékonyan lehessen segíteni a bűnelkövetők és különös tekintettel a fiatalok társadalomba való beilleszkedését. A pártfogó felügyelői szolgálat és pártfogó felügyelők ellátnak

---

³⁵ Kovács Krisztina: *Fiatalkorú bűnelkövetők.....im.17. o.*

³⁶ Kovács Krisztina: *Fiatalkorú bűnelkövetők.....im.17-18.o.*

ugyan ezzel kapcsolatos tevékenységeket, de a jövőben ennél még jobban szélesíteni kellene a kört és a feladatok tekintetében is bővítésre lenne szükség.

A jelenleg rendelkezésre álló hatékonysági mutatók szerint és saját véleményem szerint is a javítóintézeti nevelés lehet az, ami a társadalmi és egyéb körülmények között a leginkább betöltheti szerepét, ha már szabadságelvonásról van szó. Kerezi Klára által végzett kutatás eredményei elég jó példaként szolgálhatnak arra, hogy a javítóintézeti nevelés sokkal inkább betöltheti a célt egy fiatalkorú esetében, mint a büntetés végrehajtási intézetben történő elhelyezése végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása következtében, hiszen a kutatásai alapján a következő megállapításra jutott. A javítóintézeti neveltek többsége hasznosnak tekintette az intézkedést. A szociális körülményeik kedvezőtlenek voltak, jelentős részüknél a család jövedelme nem haladta meg a minimálbért és a roma származásúak aránya is magas volt közöttük. A családi kötelékeik gyengébb kötődésről tettek tanúbizonyságot, már gyermekkorban elkezdődött a deviáns viselkedéshez vezető út. A családban is gyakran előfordult olyan jellegű minta, amely a bűnelkövetést erősítette. Az iskolában rosszul teljesítettek a gyermekközösségbe nehezen vagy egyáltalán nem tudtak beilleszkedni, az iskolázottságuk pedig elmaradt a lakossági átlagtól. A javítóintézeti nevelés hatékony és igazán jó megoldást jelenthet számukra. A többségük jónak vagy nagyon jónak tartotta a nevelőkkel való kapcsolatot. A legnehezebben a család hiányát és a bezártságot élték meg, a tanulást, a sportot és a munkát emelték ki a legjobb dolgok között. Elgondolkoztató az is, hogy sokan kiemelték a rendszeres étkezési lehetőséget, a megfelelő ellátást, rendezett körülményeket. Ez természetesen arról tesz tanúbizonyságot, hogy olyan körülmények között éltek, ahol ezen alapvető feltételek is hiányoztak az életükből a bekerülésüket megelőzően. A tanulás pedig természetesen azért is emelhető ki, mivel életkoruknál fogva még valószínűleg tanulmányokat folytathattak volna, amennyiben a deviáns magatartásaik következtében esetlegesen azokat nem hagyták abba, de fontosnak tartották az iskola szerepét. A többségük akként nyilatkozott, hogy az intézeti nevelés segített nekik abban, hogy a jövőben ne kövessenek el több bűncselekményt és többségüknek ezen túl más problémáik megoldásában is segített a javítóintézet. Összességében igaz, hogy a javítóintézeti nevelés sok pozitív változást képes elérni, de önmagában

nem tudja teljes egészében megoldani azt a folyamatot, amely a fiatalok életében a bekerülésük előtt játszódott le.³⁷

IX. Összegzés

Az általam választott témakört illetően fontosnak tartottam kiemelni a fiatalok által elkövetett, mindenkor szabályozás alapján bűncselekménynek minősülő cselekmények elkövetése vonatkozásában a büntethetőségi korhatár szabályozásának alakulását a hazai szabályozást illetően. A nemzetközi jogban fellelhető, azt meghatározó nemzetközi dokumentumok közül a legfontosabbak kiemelését, a fiatalokat érintő kriminológiai irányzatok alakulását, a kutatásokkal feltárt gyakorlati tapasztalatok bemutatását, melyek elvezettek a jelenlegi nemzetközi és hazai célkitűzéseket illetően a fiatalok elkövetők vonatkozásában a büntető igazságszolgáltatásban is érvényesülő alapelvekig, irányvonalig. Hiszen ahhoz, hogy az igazságszolgáltatás keretein belül, -mely a bűncselekményt elkövetett fiatal tetteire való reakcióban nyilvánul meg, mely nem más, mint a felelősségre vonás, valamilyen joghátrány alkalmazása, - a célok elérhetőek legyenek, tisztában kell lenni az okokkal, jóval szélesebb körben kell gondolkodni, mint a szankciórendszer vonatkozásában meglévő, éppen hatályos törvényi szabályozás. Mindezt támasztja alá a büntető törvényben meghatározott, felnőtt korúak szabályozásától eltérő büntetési cél, melyet a büntetéskiszabás körében elsődleges szempontként figyelembe kell venni és meghatározza a kiindulópontot. A bűnelkövetéshez vezető okok, különösképpen a fiatalok elkövetők esetén kiemelkedő jelentőséggel bírnak, hiszen azok kellő mértékű feltárása nélkül csökken annak a valószínűsége, hogy megtaláljuk azt a megfelelő eszközt, - az igazságszolgáltatás keretein belül büntetés kiszabása vagy intézkedés alkalmazása - mely a végső cél, mint megoldás megvalósulását eredményezheti, azaz azt, hogy a társadalom hasznos tagjává válják, megtalálja a helyes utat az életben. Mindezek alapján fontosnak tartottam arra is kitérni, hogy az igazságszolgáltatáson kívül milyen fontos szerep jut az egyéb intézményeknek, szervezeteknek, még akkor is, ha a fiatalok bűncselekményt követett el, melyre a büntető eljárás lefolytatásával a bíróságnak reagálnia kell. Természetesen a büntetőjog alapelveinek figyelembe vétele mellett, az elkövetett cselekmény tárgyi súlyát is szem előtt tartva a bíróságnak mindezen összefüggéseket figyelembe kell vennie a büntetéskiszabás során és a törvény által biztosított

---

³⁷ Kerecsi Klára: Változatlan helyzet- változó elvárások: A fiatalok bűnelkövetők zárt intézeti nevelése. In.: Börtönügyi Szemle, 2008/4. szám, BVOP, Budapest 36-39. o.

keretek között, a társadalom által biztosított lehetőségeket számba véve mindenképpen arra kell törekednie, hogy a fiatalkorú nevelésének biztosításával, az egyénre szabottság jegyében megtalálja és alkalmazza azt a szankciót, mellyel leginkább elérhető a helyes irányba terelés. A bűnmegelőzés szempontjait mindezek alapján azért is tartottam fontosnak bővebben kifejteni, mivel a büntetés célja a bűnisméltés megelőzése is, hiszen a helyes irányba terelés, a társadalom hasznos tagjává válás azt is magában foglalja, hogy a fiatalkorú nem követ el a jövőben több bűncselekményt. A jelenleg már nemzetközi szinten alkalmazott módszerek, terápiák, melyek ezen cél elérésére törekednek követendő útként állhatnak előttünk is, melyek hatékony megoldást jelenthetnek azon fiatalkorúak számára is, akik minden körülmény együttes értékelését követően a legsúlyosabb szankciót kellett, hogy kapják, azaz szabadságelvonással járó büntetést vagy intézkedést.

Összességében, véleményem szerint a lényeg, hogy a bűncselekmény elkövetésének, mint deviáns magatartásnak az okait fel kell tárni. Meg kell találni azt a pontot a fiatalkorú fejlődési folyamatában, melybe be kell avatkozni, ahol meg kell változtatni az irányt a végső cél érdekében, mely a fentiekben kifejtettek alapján tágabb körben értendő, mint az igazságszolgáltatás szerepe. De ennek a tágabb körnek része az igazságszolgáltatás, és ha ebbe a szűkebb körbe bekerül a fiatalkorú, a fentiekben kifejtett elvek és célok mentén a törvény által biztosított kereteken belül az igazságszolgáltatásnak is a nevelésre, a helyes irányba terelésre, a fejlődés elősegítésére és a fiatalkorú megelőző életében jelentkező azon tényezők kiiktatására kell törekednie, az erre legalkalmasabb büntetés kiszabásával, illetve intézkedés alkalmazásával, melyek a fiatalkorúnál a bűnelkövetéshez vezetnek.

Felhasznált irodalomjegyzék

Bogár Péter-Margitán Éva-Vaskuti András: Kiskorúak a büntető igazságszolgáltatásban. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005.

Csemáné Váradi Erika: Nemzetközi és hazai tendenciák a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában. PhD. Értekezés. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2000.

Földvári József: A büntetés tana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1970.

Gönczöl Katalin-Kerezi Klára-Korinek László-Lévay Miklós: Kriminológia - Szakkriminológia. Complex Kiadó, Budapest, 2006.

Györgyi Kálmán: Büntetések és intézkedések. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1984.

Gyurkó Szilvia: A büntethetőség alsó korhatára, valamint a gyermek- és fiatalkorú elkövetőkkel szemben alkalmazott jogkövetkezmények körüli dilemmák. Kriminológiai tanulmányok, 45. OKRI, Budapest, 2008.

Hegedűs Judit: Gyermeksorsok, életutak a javítóintézeti világból. Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.

Huszár Tibor: Fiatalkorú bűnözők. Tankönyvkiadó, Budapest, 1964.

Kerezi Klára: Változatlan helyzet- változó elvárások: A fiatalkorú bűnelkövetők zárt intézeti nevelése. In: Börtönügyi Szemle, 2008/4. szám, BVOP, Budapest

Kerezi Klára-Kó József: A fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásának hatékonysága. Kriminológiai tanulmányok, 45, OKRI, Budapest, 2008.

Kovács Krisztina: A holnap bűnelkövetői lennének? Speciálpreventív beavatkozások a fiatalkorú elkövetők reszocializációs gyakorlatában. In: Börtönügyi Szemle, 2004/2. szám, BVOP, Budapest

Kovács Krisztina: Fiatalbörű bűnelkötörök reszozializációs nevelése. Szepiálpreuentív beuatkozások a szabadságvesztés alatt és azt követően. In: Jog-állam-politika Jog- és politikatudományi folyóirat 2013/2. szám, Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, Szeged,

Lévay Miklós: Az Európa Tanács R (2003) 20. számú ajánlása a fiatalbörű bűnelkötörökre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről. In: Ligeti Katalin: Ünnepi kötet Wiener A. Imre 70. születésnapjára. KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005.

Ruzsonyi Péter: Kriminálpedagógiai útkeresés a fiatalbörű fogvatartottak szabadságvesztés büntetésének végrehajtásában. In: Börtönügyi Szemle, 2008/4. szám, BVOP, Budapest

Szabó András: A fiatalbörűak és a büntetőjog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1961.

Szalaiiné Homola Andrea-Zilahy Edina: Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők Magyarországon. KSH, Miskolc, 2008.

Tari Ferenc: Rezsimrendszer, a fiatalbörű elítéltek kezelése. In: Börtönügyi Szemle, 1998/4.szám, BVOP, Budapest

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

A büntetőtörvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

Az Európa Tanács R (2003) 20. számú ajánlása a fiatalbörű bűnözés kezelésének új módszereiről és a fiatalbörű bűnelkötörökre vonatkozó igazságszolgáltatás szerepéről.

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény

A fiatalkorúak igazságszolgáltatásában alkalmazandó általános minimumkövetelményekről szóló 1985. november 29-én kelt 40/33-as ENSZ közgyűlési határozat („Pekingi Szabályok”)

Az 1990. december 14-én elfogadott 45/112-es számú ENSZ közgyűlési határozat a fiatalkori bűnözés megelőzéséről („Rijádi Iránymutatások”)